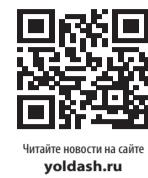

АССАЛАМУ АЛЕЙКУМ, УЮГЮЗГЕ ЯХШЫЛЫКЪ

ЁЛДАШ

Читайте новости на сайте
yoldash.ru

ДАГЫСТАННЫ КҮУМУКЪ ТИЛДЕГИ ЖАМИЯТ-ПОЛИТИКА ГАЗЕТИ

6 МАРТ (ОҮРТКИЙ) 2025 ЫЫЛ № 9 (15452)

АЯВЛУ КЪАТЫНЛАР, БАЙРАМ ГЮНЮГЮЗ КЪУТЛУ БОЛСУН!

КЪУТЛАВ

Аявлу къатынлар!

Къатынланы халкъара гюно – бизин юреклеризгэ айрыча юувукъ болгъан къатынгишилени гъар бирисине бакъгъан якъдагы ярыкъ варагымулу гыслерден ясалгъан. Биз сизин гъайлы янашывугъуз, назик ва сюйкюмлю къаравларыгъыз, терен ягыгъыз ва гъакъылыгъыз булан герти күйде ойкем болабыз, сизге гъюремет этебиз.

Оър Башкомандуучий В.В.Путин билдириген Ватанны якълавчуларыны йылында биз Уллу Ватан давда игитлик гөрсөтгөн дагыстанлылар Вера Ханукаеваны, Патимат Микайлованы, Роза Пашаеваны, Патимат Ибашеваны, Мария Вартазарованы ва дагы да кёп шолай нечеселени атларын уллу гъюремет булан эсге алабыз.

Бугунлерде де Украина бойда юрюлеген хас асгер гъаракатында къоччакъ күйде ортакъчылыкъ этеген Патимат Гъажиева, Сабият Къурбанова, Татьяна Межитова, Дина Мусаева, Жавгъарат Гъажиева, Бадия Валиева лап да чыныкъгъан асгер къулукъчуланы да тамаша этип ульгюлю иш юрютерел.

Хас асгер гъаракатда юувукъ адамларын тас этген къатынлагъа айрыча разилик сёзлеримини айтмагъа сюемен. Сизин къолларыгъызын исивю, юреклеригизни къаттылыгъы, бирбиревгэ аркъа таяйгъанлыгъыгъыз Устьюнлюк юувукъ болгъанына шагъатлыкъ эте.

Сизин гъаригизге къатты савлукъ, узакъ оймюр ва парахатлыкъ ёрайман!

Дагыстан Республиканы Башчысы
С. А. МЕЛИКОВ

НЕЧЕЛЕГЕ ДЮНЬЯ ЯРЫГЪЫН ГЁРМЕГЕ КЁМЕК ЭТГЕН

Буйнакск районну Атланавул юртундан чыгъып, Дагыстанны гъар тюрлю тармакъларына гёрмекли ва аслам къошум этгенлер аз тюгюл. Янгыз аты данггъа айтывгъан зор терен пагъмулу Йырчы Къазакъын эсгерип къойсакъ да, хыйлы зат англашыла. Мен сизин атланавуллу республиканы медицина агымында элге-намусгъа байланып дегенлей, сав-саламат күйде, ишине жаваплы янашып чалышагъан асил инсан ва англаву врач Зайнап Абдулгъамитовна Магъмутова булантаныш этмеге сюемен. Гертиси, ону билмейгенлер ёкъдур. Неге дессегиз, 40 Ыылланы узагъына оъзюню чомарт, пагъмулу юрги, балгъам къоллары булан нечеселени гөзлериине дюньяны ярыгъын гёрмеге кёмек этген. Алтын уста йимик, адамны онча да бек назик санына операциялар оytгермеге нечик бажарыла экен деп мен де тамаша боламан. Балики, З. Магъмутова бойнуна алгъан ишни айрыча сигърулу сырлары бардыр деп, ону булан ёлугъуп, лакъыр этмеге токтаташым.

– Зайнап Абдулгъамитовна, лакъырыбызын адатлы соравдан башлайым. Медицинаны оъзюгюз сююп тангладыгъызын яда биревлени таъсирине тюшдюгюзмю?

– Оъзюм сюйдум, мени 2 къызардашым да врачлар. Анабыз, гюнагъларындан Аллагъ гечсин,

гъаман авруп туралган адам эди. Заман-заман бизин уйде врач болмагъа герек деп айта эди. Гертиси, анамны мурады озгъан буса да ярай.

Охувдан къайры гъеч дагын затгъа къарама заманым ёкъ эди. Бирев де магъа кёмек этмеди. Оъзюмню къастым булан 1985-нчи

йыл институтту къызыл дипломга битдирдим. Сонг мени оъйллардагы талаплагъа гёре, Калугагъа ишлеме ийбердилер. Шонда бир йыл туруп, гёз аврувлардан интернатураны да битдирдим.

(Давамы 7-нчи бетде)

БУ НОМЕРДЕ

ЮЗ ЙЫЛЛЫКЪ ВЕТЕРАН

5 БЕТ

ЯШЁРЮМЛЕНИ ИГИТИН УЛЬГЮСҮНДЕ ТАРБИЯЛАВ

8 БЕТ

ОҮРТКИЙ – ЯЗБАШ ЯНГЫРАГЪАН АЙ

13 БЕТ

РАМАЗАН АЙНЫ СЫЙЛАЙЫКЪ!

14 БЕТ

ДАГЫСТАН – БЕЛОУССИЯ: САТЫВ-АЛЫВ ВА ЭКОНОМИКА АРАЛЫКЪЛАР БЕКЛЕШЕ

Дагыстан Республиканы Гүкуматыны Председатели Абдулмуслим Абдулмуслимов оъзюю Белорус Республикада ишчи сапар булан болду. Ол сатарыны вакътисинде Белорус Республиканы къоллавчу жамиятларыны союзуни Правлениесини председатели Инесса Короткевич булан ёлукъгъан.

Белкоопсоуз – сатыв-алыв, ва жамият ашамлыкъ, гъазирлев, жанлар сакълав промышленност, транспорт, къурулуштармакъланы идараларын ва билим берив ожакъланы къуршайгъан, адамлагъа яшавлукъ онгайлыкълар болдурагъан кёп тармакълы къурум.

А. Абдулмуслимов ёлугъувну барышында эсгерген күйде Россия ва Белорус Республика мердешли күйде бир-бири булан ювукъ аралыкълар юрюте ва гележекде этилек

ишлени гёз алгъа тутуп чалышалар. Шону булан бирге Дагыстанны ва Белорус Республиканы арасынданагы сатыв-алыв байлавлукълар да арта.

«Биз бу йыл сизин республикагъа эки де якъга пайдалы болар йимик аралыкъларын узатып иш гёрмек муратда гелгенбиз. Савлай Россияда болдурулагъан юнню 25% бизин Дагыстанда алына ва 14,5 минг тон болуп токътай. Республикада 3200 тон юнден ар-

тыгъын ишлетме бажарылмай. Шо тармакъдагы чалышывубузну ёрукълашдырмакъ аслу масъалаланы бириси. Бизде болдурулагъан хаммалдан йип ийиреген, къумач этеген идаралар ачмакъны маънасы бар», – деген А. Абдулмуслимов.

Дагыстанны премьер-министри Белоруссияны ва Дагыстанны далапчыларыны аралыкъларын ёрукълашдырагъан комиссияны гезикили, 3-нчю генгешин бу йыл яйда Магъачкъалада оътгермекни таклифин берген.

Казим КАЗИМОВ.

СУРАТДА: ёлугъувну вакътиси.

ГЪАКЪЛАШЫП, СЫНАВ АЛЫШДЫРЫВГЪА БАГЪЫШЛАНДЫ

РЕПОРТАЖ

Бизин аграп республикасында артдагъы йылларда юрт хозяйство экономиканы мердешли тармакъларын оъсдиюровгэ байлавлу болуп оътгерилеген чаралар тергевню тарта. Февраль айлны ахырынчы гюнлеринде Каспийск шағъарда халкъара оълчевиондеги 3-нчю Агропромышленный форум оътгерилиди.

Форумнунда барышында ДР-ни Гүкуматыны Председателини биринчи заместители Нариман Абдулмуталимов, юрт хозяйство ва сурсат министри Мухтарбий Ажеков, ону биринчи заместители Шарип Шарипов, Россия Федерацияны Пачалыкъ Думасыны депутаты, «Теплицы России» деген ассоциацияны башчысы Алексей Ситников ва оланы оздурагъан алимлери-биз, касбучулар форумнунда ортакъчылары булан ювукъдан таныш болду. Сынав алышдыривгъа байлавлу гъакълашывну агъамиятлылыгъы гъакъда

Нариман Абдулмуталимов Федерал ва регионну маълумат къуралларыны вакиллерине оъз пикрүларын малим этди.

– Агропромышленный тармакъда – оъсюмлюкчюлюкде сайламлы урлукъланы болдурувну ва гъайванчылыкъда жынслашдырив ишлени тергевсюз къоймагъа тюшмей, – деп узатды ол оъзюю сёзюн. – Шону учун оъсюмлюклени сугъарывда, гъайван-малгъа къуллукъ этивде зараллы аврувланы ва зиянлы жанланы алдын алывда алдынлы къайдаланы ахтарыв ва танглов алда токътагъан борчланы ус-

тюнлю күйде яшавгъа чыгъарма имканлыкълар яраты.

Халкъара оълчевионде оътгерилген форумда Россияны 30 регионуну, Китайны, Тюркияны, Азербайжаны, Шри-Ланканы компанияларыны вакиллери де ортакъчылыкъ этди. Юрт хозяйство ишлени машинлешдиривни, күйлевючлени къоллавну айланасында да пайдалы гъакълашыв юртолю.

Форумнунда оълчевионде оътгерилген выставкада илмутехника прогресде етишген алдынлы къайдалар, къураллар, электрон аллатлар, комбайнлар, тракторлар, запас частлар да айрыча тергевню тартды.

Чакъырылып гелген къонақъланы гъюметине гъазирленген выставка да къурумлуда оътди. Дагыстанны халкъ саниятларыны ва шолай да мердешли ерли юрт хозяйство тармакъларда болдурулагъан продукция – авлакъ ниъматланы, емишлени, юзюмню ишлетип чыгъарылган малланы гъар тюрлю журалары да форумнунда ортакъчыларына аян этилди.

Форумнунда оълчевионде алимлени ва касбучуларын къуршап айры-айры бёлүклөрде гъакълашыв жыйынлар оътгерилиди. Ахырында пайдалы таклифлөр къабул этилди, дыгъарлар байланды.

Къарамагъаммат КЪАЗАКЪМУРЗАЕВ.

ЕРЛЕРДЕН ХАБАРЛАР

Бабаюрт район

Адил Янгыртну жамияты «Солтанмут» деген сахават фондну якълаву булан Палестинадагы уллу къыйынлыкълагъа, балагълагъа тарып турагъан ерли халкъгъа кёмек этмеге токъташгъан. Олар жыйгъан ашамлыкъ маллар, дарманлар, генераторлар ва оъзге тарыкъ-герек Газагъа етишдирилежек.

Белгили күйде, Газа дюньяда лапда биринчилеги шағъарланы бириси гыисаплана. Инжилде ону аты 22 көрөн эсгериле. Гъали Израйыл армияны намарт чапгыныны натижасында шағъарда сав уййер къалмагъан десе де ярай. Лап да авур тиегени, гече де, гюн де токъталмай юрююген топ атышывлардан 46 минг ерли адам оълген. Оларды 70 проценти къатынлар ва яшлар.

Озокъда, бугунлерде дюньяны гъар тюрлю бойларында яшайгъан бусурманлар олагъа кёмек къолун узатма къарайлар. Дагыстанлылар да шо рагымулу ишден ягъада турмай.

Хасавюрт район

Районну башчысы Арсланбек Алибековну сиптекилиги булан, администрацияны жаваплы къуллукъчулары юртлагъа, загъматны ветеранларына «Устюнлюкке 80 йыл» деген юбилей медалны тапшурма баргъанлар.

Эндирайде олар Умият Акамова булан ёлукъгъан. Къонақълар Республиканы Башчысы С. Меликовну ва районну башчысыны атындан ветеранга къыйынлы дав йылларда тёкген къайратлы загъматы учун баркалласып билдириген. Гертиден де, Устюнлюк янгыз дав майданларда къазанылмагъан, уллаталар йимик улланалар да бу йыл биз белгилейген Уллу байрамны тувулувуна кёп къошум этген.

Ондан къайры, шо гюн администрацияны вакиллери Тотурбийкъала-да турагъан Бийке Магъамматовагъа ва Мадина Алиевагъа да эсделик медалланы тапшургъан.

Къызылордай район

Чонтауулдагы 1 номерли школада «Игитни партасыны» ачылышуна байлавлу чаралар оътгерилиди. Бу чара школаны тезде битдириген, Украинаадагы хас асгер гъаракатда ортакъчылыкъ этген Гюсөн Акавовгъа багъышлангъан. Ол оъзю де яшлар булангъы ёлугъувгъа гелген.

Армиягъа Г. Акавов 2022-нчи йылны сентябр айында чакъырылгъан. Асгер бёлүгю Запорожск обласында ерлешген. 2023-нчю йылны яй айларында оларды артиллерия бёлүгю душманны янындан бакъдырылгъан Хаймерс ракеталаны тюбюнетюшүп къала. Шо атышывда авур яралангъан Гюсөнни Симферопольдагы госпитальгъа етишидилер. Гъали ол уюнде савлугъун къолайлашдыра, тек узакъ къалмай асгер ёлдашларыны янына къайтмагъа умут эте.

Гюсөн Акавов РФ-ни Оборона министерлигини янындан «Къоччакълыгъы учун» деген медаль булан савгъатлангъан.

Алав АЛИЕВ.

ЛАЙЫКЪЛЫ САВГЪАТ

Дагыстан Республиканы Башчысы Сергей Меликовнун сиптешилиги булан 2 йыл алда къурулгъан «Каспий» деген гёнгюллю батальонну къоччакъ ишлери гъакъда анадаш газетибизни бетлеринде кёп керенлер язылгъан. Болса да, шо батальонгъа республиканы оъзге районларындан йимик, Къарабудагъент райондан да гёнгюллю күйде къошуулуп, Россиягъа янги къошуулгъан регионланы топуракъларын, онда яшайтгъан халкъланы Зеленскийни фашист режиминден азат этмек учун юрюлеген хас асгер гъаракатда оъзлени лап яхши янындан гёрсетип ябушагъан уланларыбызын къоччакълыгъы айрыча оъктемлик гъислер туудура.

Ватанны якълавчусуну ююню алдында «Каспий» деген шо батальонгъа къуршалгъан 9 дагыстанлы оър савгъатгъа – Къоччакълыкъын орденине ес болгъан. Оър савгъатны къазангъан игит уланланы бириси – батальонну атышын бёлююн командири Жамал Дорушев.

Жамал Дорушев 1991-нчи йылны декабр айыны 12-нде Къарабудагъент районну Къакъашура юртунда тувгъан. Ата юртундагы 2 номерли школада охуп чыкъгъан. Ол ДГУНХ-

ни юристлер гъазирлейген бёлююн ва ДГПУ-ну тарих бёлююн магистратураны тамамлагъан.

Хас асгергъаракат башлангъанча ол Къакъашура дагъы 1 номерли школада Дагыстанны тарихинден дарс береген музалим болуп ишлөген. Олай да, яшлайын патриот ругъу гъис этилөген улан Уллу Ватан давну вакътисинде белгисиз тас болгъанланы ахтарыв, излев ишлерде ва табулгъанларыны сюеклерин ана топурагъына гелтирип янгыдан гёмювде жагълы күйде ортакъчылыкъ этген.

Бугонлерде Ж. Дорушев «Каспий» деген гёнгюллю батальонну ортакъчысы гъисапда Украина бойда юрюлеген хас асгер гъаракатны барышында оъзюню инг яхши янындан гёрсетип, дав ёлдашларына улгю болуп, Ватанны аманлыгъын якълай.

Гёнгюллю батальонну сыйдаларында хас асгер гъаракатда ортакъчылыкъ этген вакътини ичинде къатты хасиятлы улан, къудратлы Ватаныбызын

герти патриоту Жамал Дорушев бир нече медаллар ва гююметлев грамоталар булан савгъатлангъан. Энни де РФ-ни Президенти В. Путинни янги 2025-нчи йылны февраль айыны 10-нда къол басылгъан къарары булан бизин якълы Жамал Магъамматкамилович Дорушевге Украина бойда юрюлеген хас асгер гъаракатны барышында гёрсетген гъюнери саялы, Къоччакълыкъын ордени тапшурулгъан.

Бу оър савгъат Жамалны патриот ругъуна, берген анына аминлигине шагъатлыкъ эте.

Алдагы гюнлерде Жамал Дорушевни оър Пачалыкъ савгъаты булан ДР-ни башчысы Сергей Меликов да къутлагъаны эсгерме тийишли.

– Дагыстан – Украина бойда юрюлеген хас асгер гъаракатны барышында лап да кёп асгерчилери «Россияны Игити» деген гююметли атъга ва оъзге оър савгъатлагъа ес болгъан регионланы бириси. Бизин якъыланы кёплери Къоччакълыкъын орденинде къазангъан. Асгер къуллукъуларыбызын гъар медалы, гъар макътав белгиси – оланы намуслуулгъуну, Ватанына аминлигини, къоччакълыгъыны шагъатлары. Биз сизин булан оъктем болабыз! – дей оъзюню къутлав сёзүнде ДР-ни Башчысы.

Нюрбият АБДУЛАБЕКОВА.

Бугюн Украина юрюлеген хас асгер гъаракатда, гёнгюллю күйде ортакъчылыкъ этеген, Къоччакълыкъын ордени булан савгъатлангъан къакъашуралы Жамал Дорушевгъа

ЖАМАЛГЪА САЛАМ КАГЪЫЗ

Ассаламу алейкум,
Ата юртлубуз, Жамал!
Арив эте адамны
Аллагы сюеген амал.

Сен гиччиде низамдан,
Алсанг да бираз айып,
Кёплөр уллу болгъанда
Болдукъ сагъа ажайып.

Яш күйлеринг ёкъ болгъан,
Бугюн башгъа Жамалсан.
Асил ишлеринг булан
Халкъдан макътав аласан.

Эдепли де болгъансан,
Билимли де болгъансан.
Ким де: «Машалла!» – дейген
Хасиятлар алъансан.

Ягъ, намус уялангъан
Юргингни тёрюнде.
Яшавда ким экенинг
Бугюн арив гёрюнди.

Не ерлерде болсанг да
Аман да бол, эсен де.

Тюзюн айтмагъа тарыкъ,
Батырлыкъ да бар сен де.

Нечик-мечик эренлер
Давгъа бармай кёп сююп.
Билсенд де оълмек барны,
Гюлледен, яда гююп.

Чул да бермей къоркъувгъа
Дав майдангъа гетгенсен.
Кёплөр гъайран болардай
Игит ишлер этгенсен.

Шоғъар шагъат тёшүнгде
«Къоччакълыкъын ордени».
Оъктемлик – оър гъакимлер
Шолай къыймат бергени

Оъктембиз юрт жамият,
Алгышыбыз Жамалгъа:
Я Аллагы наисип болсун
Дав битип эсен къалма!

Исламутдин КЪУРБАНОВ,
Къакъашура юрт.

Азиз МИЧИГИШЕВ,
БАШ РЕДАКТОР

ХАЛКЪНЫ РАЗИЛИГИН НЕЧИК АЛМА БОЛА?

Ассаламу алейкум, уююзге яхшылыкъ, аявлу охувчулар. Ёлбашчы болсун, простой адам болсун, халкъны разилигин, баракалласын ингашалап гъалал загъматы ва пайдалы иши булан алма бола деп эсиме геле. Уллу къуллукъуну башын тутгъан гишини айлана якъга кёп яхшылыкъ гелтире имканлыгъы бар. Адамлар не заманда да ёлбашчыдан кёмек излей, яшавун къолай этежеке умут эте. Гертиден де, жаваплы гъаким, намусуна таяныгъаракат эте буса, жамиятны хыйлы тарыкъ-терегине табыла.

Халкъны гъакъында ойлашагъан, пайда гелтире белсендеген ёлбашчылар арабызда ёкъ тююл. Оъзлеге тапшурулгъан борчлары олар оър даражада кютмеге къаст эте. Адамлар да шону гёре ва ишине тийишли, тюз багъа бере. Бажарывлу, адилли гъаким милдет айырмай, сеники-меники деп биревню де ягъада къоймай, ишин билип эте, алдына салынгъан талапланы яшавъя чыгъара: халкъны яшавун енгиллештирме къарай. Оъз гъайындагъы, адамларны пешемей ва бир яхшылыкъ да этмейген ёлбашчы буса халкъны налатын ала. Динибиз ёлбашчыгъа уллу намуслар сала, терс юрюйген, яманлыкъ гелтиреген зулмучулардан бек соралажакъ ва олар къыйын гъалгъа тюшежек. Шону булан бирче, адилли гъакимлер уллу зувап къазанажагъы да белгили. Ёрукълу иш этмеге бажарагъан ва халкъны разилигин къазанагъан ёлбашчыны гъалиги заманда иgitge teng этме ярайдыр.

Гетген жума Къарабудагъентде ерли администрацияны ёлбашчысы Магъмут Амирлиев 2024-нчу оъзлерде этилген ишлени гъакъында ерли депутатланы, районну халкъын алдында гъисап берди. Мен де шонда ортакъчылыкъ этдим. Магъмут Гъусейнович «халкъны башчысы» (народный глава) деген атъга лайыкълы деп алда да язгъан эдим. Шо гюн бирдагы керен бу ойгъа тюшюндюм. Ол Къарабудагъент районнъа башчылыкъ этегени 10 йыл бола ва шо заманын ичинде хыйлы уьстюнлюклеге етишген. Гетген йыл этилген ишлер Къарабудагъент район алгъа барывда экенин гёрсете. Райондагы кёп санавдагы къурулушлар, юрт хозяйство тармакъын оъсюю – гъаракатны гёрмекли натижалары. Амма ёлбашчыгъа къыймат беривню аслу белгиси – ону адамлашыу, оланы гъайын этивю.

Магъмут Амирлиевни адамланы къабул этеген «приёмный» деп айтлагъян айры гюю ёкъ, ол не заманда да уьстюнне гелген гишиге тынгламагъа, болагъан кёмегин этмеге гъазир. Администрацияда ишлейгендени борчу – простой адамланы гъайын этмек. Украина бойда юрюлеген хас асгер гъаракатда ортакъчылыкъ этегенлеке, оланы агълюлерине районда айрыча тергев бериле. Иш шолай къурулгъан буса, адамлар рази къалмай боламы дагы? Сонг да, уьстюнлюклерине оъктем болмай, адамлардан айрылмай къалмакъ да айры даражадыр. «Ишдеги ёлдашларымсыз мен бир зат да тююлмен», – деп Магъмут Гъусейнович йимик дагы къайсы ёлбашчы айттып эшитгенсиз? Шо саялыдыр шо гюн депутатлар да, простой адамлар да Магъмут Амирлиевге районну башчысына болажакъ сайлавларда ортакъчылыкъ этмекни тилегени. Шо сёзлөр гъакъ юрекден айтлагъяны бек арив гёрюнде эди.

Казим КАЗИМОВ,
баш редакторну
заместители

КЪАРА КЪЫШНЫ ГҮНЛЕРИ

Халкъ рузнамасына ва ёравларына гёре къумукъларда кыш декабр айны ахырына таба башлана ва март айны 22-си – 23-ю болгъунча узатыла. Гюзде тerekлени япракълары тёгюлюп ялангач болгъан сонг ерлеге кырав салма башлай. Шо буса кыш гелгенлики биринчи аламатлары. Къышны заманы экиге айрыла: къара кыш ва чилле. Къара кыш 20-25 гюнлер узатыла. Ондан сонг къышны инг де сувукъ ва къагърулу 40 гюно – чилле башлана, чилле чыкъгъандан сонг къышны арты дагы да 25 гюно узатыла.

Къышны башындагы 25 гюндөн 9-10 гюнүнө «токълу тоймас тогъуз гюн» деп айтлыгъаны белгили. Къышны 25 гюно гетген сонг январны 5-нчи гюнүнде сувукъ аяз гечелири булангы чилле гирген деп гысапланы. Чилле вакъти оъзю де экиге бёлюне: биринчиси – уллу чилле, ол узакъ 30 гюнлер узатыла, экинчиси буса – гиччи чилле 10 гюнлеге созула.

Къышны чилле вакътисинде адамлар кёбюсю гылда юртундан кыргъа чыкъмай, эки якълагъа бармай тура. Гиччи чиллени заманында айрыча къагърулу сувукълар болуп гетеген гезиклер де аз къаршылашмай.

Халкъарада гиччи ва уллу чиллени арасында булагай лакъырлар юролген деген ёравлар да бар: «Эгер де мени оъмюрюм сеники чакъы заман узатыла болгъан эди буса, мендеги гючю сувукълукъдан уччыллыкъ оъгюзню мююзю чартлап-чачырап гетер эди», – деп айтгъан гиччи чилле уллу чиллеке. Чилле вакътини гъакъында адамлар айтлып юройген масаллар, айтывлар, чечеген ёммакълар нечакъы сюйсегиз де ёлугъя. Оъзтерече англав береген чебер къайдада айтлыгъан бир дёртлюкде булагай эсгериле:

**Мен чиллемен, чиллемен,
Чиллени бир гюнюмен,
Япгъан эшикни ачарман
Яшланы алып къачарман.**

Чилле заманда чакъыны сувукълугъу тёбендеги айтывда да арив берилген: «Тюш болгъунча мююзмен, тюшден ерли кийизмен».

Чиллени 40 гюно оътген сонг къышны арты саналагъан гюнлер башлана. Шо вакъти кыш да язбаш да ёлугъуп, къайсыбыз озабыз деген къалипде бир-бири булан эришеген заман.

Къумукъларда кыш айлар булан байлаву болуп яратылган чечеген ёммакълар аз тюгюл. Оланы бирисинде булагай айтыва:

**Къатты къазылгъан къабурдай
Къатып турга сюекдей
Элли харбуз, къыркъ пастан
Бары да бир тюекден.**

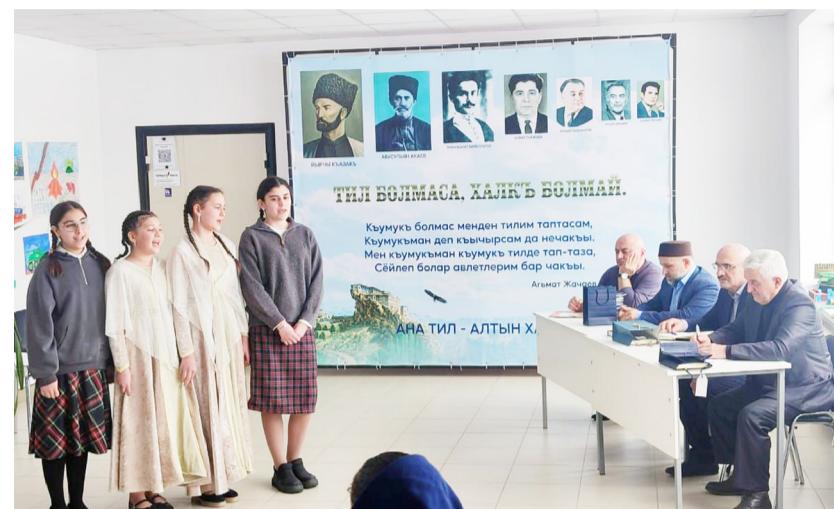
Ону берилген жавабында буса булагай эсгериле:

**Донгузгъа атгъан тюбекни,
Къатты гетген гюллеси,
Элли харбузунг къышдыр,
Къыркъ пастанынг чиллеси.**

Къышны гюнлерин узатагъанлыкъ да къумукъларда алдан берли мердеш болуп гелген. «Къышны гюйдорюв» адатын олар шатлы шартларда, отлар ягып, чёп-чёпурени жыйып, яллатып, отну устюнден атылып чыгып, оъзлер де тазаланып оътгере болгъянлар.

ЁЛУГЪУВ ТАЪСИРЛИ БОЛДУ

Дюнья халкъланы арасында 21-нчи февраль – ана тиллени гюню деп белгилене. Халкъы аз миллетлер, шону ичинде къумукълар да аста-аста ана тилни уйренивге гъар гюн иймик тергев берме башлай барагъаны ювуку арада биз тас болуп, ёкъ болуп къалмажагыбызызъя инамлыкъыны артдыра.

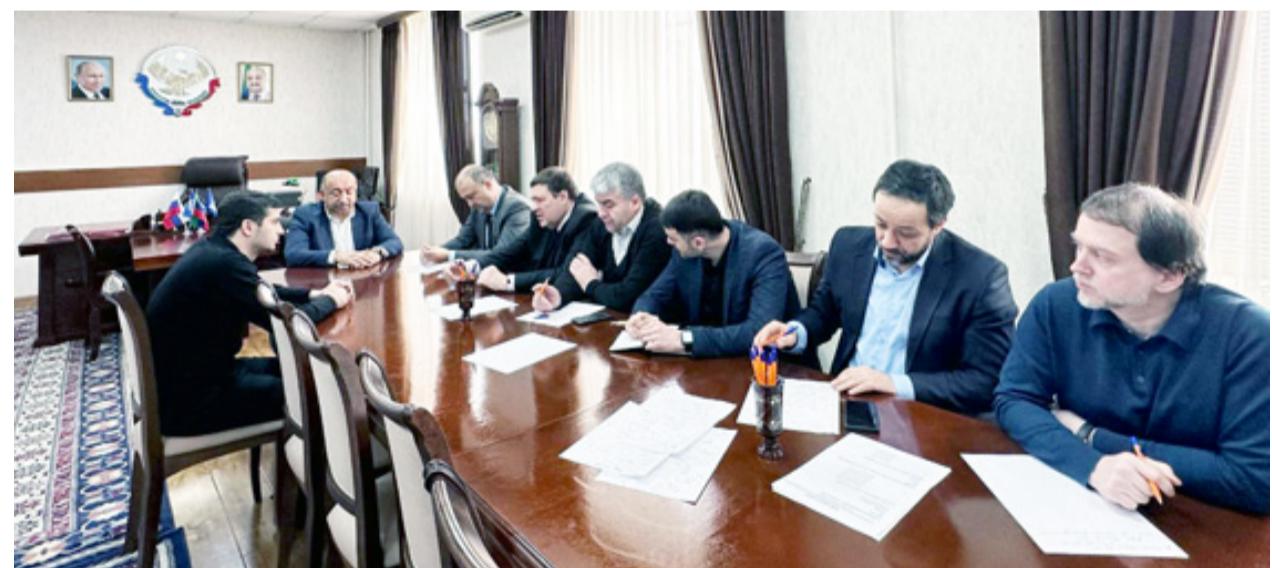

Ана тилни халкъара гюнүне байлаву болуп Буйнакск районну Атланавул юртундагы Иырчы Къазакъыны аты къюлгъан гимназияда оътгерилген ёлугъувда ана тилни тас этмей сакъламакъ учун, уллу болсун, гиччи болсун, гъар адам айрыча жаваплы экени ачыкъ болду.

Инг башлап гимназияны директору Абдурагъман Абакаров артдагы жуманы узагъында яшланы арасында юролген чебер

охув конкурсну алдынлыларыны атларын эсгерип, олары гъарисине грамоталар тапшурду. Ондан сонг ана тил ва адабият дарсланы муаллимии Айнудин Асельдеров къумукъ тилде язылгъан асарларыны балынгюлюн чыгъарып, къушлар чарнайгъанда иймик чартлатып, чебер күйде охуйгъан А. Юсупаевагъа, К.Мамаевге, И.Умаровагъа, А.Мусалаевагъа, А. Алисолтановагъа ва Д.Зайналаитовагъа сёз берди.

ЮСТИЦИЯНЫ МИНИСТРИ КЪОРКЪМАСКЪАЛАДА

Гъали-гъалилерде Хумторкъали район администрацияны башчысы Айнудин Зиявутдинову кабинетинде Дагъыстан Республиканы юстиция министри Ханлар Пашабековну районну ватандашлары булан ёлугъув болду. Ватандашланы къабул этивню вакътисинде районну башчысы А. Зиявутдинов бетге-бет юролген ёлугъувда оъзю де ортакъчылыкъ этди. Ол ватандашланы къабул этивню вакътисинде туулунгъан масъалалагъа толу, англашылагъан жаваплар берди.

Ёлугъувга гелген адамлар янгыз оъзлеге тиеген масъалалардан къайры да, сав юртну масъалаларын гётегерен соравланы да арагъа чыгъарды. Шу ёрукъдагы республика министр-

лени ватандашлар булан ёлугъувлары, чечилмей турған масъалаларын чалтлашдырмагъа имканлыкъ бере. Ёлугъуву вакътисинде туулунгъан соравлагъа ва масъалалагъа байлаву

Ёлугъувга чакъырылып гелген шаир ва журналист, «Елдаш» газетни къуллукъчусу Казим Казимов, Буглен юрт межитни имамы, язывчу ва жамият чалышывчу Ибрагим Магтибеков, «Халкъны сеси» деген район газетни редактору Муртазали Бамматов охувчуланы чебер охув пагымусуна яхши багъа берген сонг, ана тилге байлаву оъзлени ойларын, пикруларын аян этдилер, ёравларын айтдылар.

Юртдагы инчесаният школаны тарбиялавчулары айтгъан йыр, муаллим Садрутдин Халимбеков агъач къомуз чертип яшлар булан бирге сокъгъан күйлер, муаллим Саняят Агъматова тарбиялагъан яшлар гъазирлеген «Къольявлугъум бар эди» деген бийив гёрюньюш къонакълагъа айрыча таъсир этди.

Ана тилин билмейген ата юртун танымас деп айтгъанлай, ёлугъувда булагай гъарақатланы ата-аналаны ва яшланы къуршап чакъда-чакъда оътгере турмакъны масъаласы арагъа салынды.

Гюлзар КАЗИМОВА.

СУРАТДА: ёлугъувдан гёрюньюш.

Жават ЗАКАВОВ
СУРАТДА: ёлугъуву вакътисинде.

ЮЗ ЙЫЛЛЫКЪ ВЕТЕРАН

Уллу Устьюнлюкню байрамы ювукълашгъан сайн, давну ортакъчыларыны гъакъында чакъда-чакъда айтма ва оланы макътавлу атларын эсгер-ме борчлу болабыз. Ветеранлар гъали аз къалгъан – йыллар оъзююкин ала. Буссагъат Буйнакскиде бир ветеран тюгюл ёкъ. Ол да оъзюне 100 йыл болагъан Галина Билалова.

Давну ветераны гетген йыл оъзюне 100 йыллыгъын белгиледи. Эсимде, шо агъвалат бек арив оътген эди. Оляшайгъан уйню алдында асгерчилер, охувчу ва студент яшлар, волонтерлар жыйылып, 136-нчы асгер бригаданы духовой оркестры асгер макъамлар да согъуп, кёп къонакълар да гелип къутлагъан эдилер.

1924-нчу йылда Астрахань шагъарда тувгъан ва оъзюне 7 йыл болагъанда ата-анаы булан Буйнакскиге гёчюп яшама башлагъан Галина Мажитовна сав оъмюрюн дагъыстанлыланы арасында йиберген. Ол оъзюн гъар заманда да дагъыстанлы деп гисап этип яшагъан.

Фашист Германия Советлер Союзуна къаршы дав башлагъан деген аччы хабарны эшигендө ол медсестраны курсларын

янгы битдирип, экзаменлени де берип битмеген болгъан. Бир жумадан олагъа дипломларын тапшуралар. Сонг Галина къурдаш къызлар булан бирге гёнгюллю күйде давгъа барма сюйсе де, военкомат башлап оланы алмай. Комсомолну район комитетини таклифине гёре ону Ахатлы юртгъа ондагъы фельдшер пунктда ишлемеге йибере. Шонда бай ишлеп турагъанда, 1941-нчи йылны декабринде ону военкоматга чакъыра ва Буйнакскидеги 4653 номерли эвакогоспиталға чыкъма герексен деп билдирилер. Ондан сонг кёп де къалмай, Краснодар крайдагъы, сонг Тбилисидеги госпиталлагъа ишге бакъдыра. 1942-нчи йыл шо якъларда гючю дав юрюлгенде Галина Билалова Къызыл Армияны яраланған кёп сол-

датларын оълюмден къутгъара. Огъар янгыз госпиталларда тюгюл, дав майданда да болмагъа, яралыланы гъайын этмеге тюше. 1943-нчу йылда ол 14-нчу айры батальонну составында болгъан. Къырым ярым атавда, Карпат бойларда юролген гючю давланы ортакъысы.

Архив документлер шагъатлыкъ этегени йимик, Галина Билалова 1944-нчу йылда Севастополдагы 327-нчи гвардия полкни атышыв ротасыны санинструктору гъисапда 30-дан да артыкъ бизин яралы солдатланы къутгъаргъан. Шону учун огъар дав майданда «Асгер къоччакълыгъы» учун деген медаль берилген.

Уллу Устьюнлюкню гююн ол 1945-нчи йылда Чехословакияда бизин госпиталланы бирисинде ишлейген вакътисинде къаршылай. Галина Билалова шо йылны сентябр айында тёшюне тагъылгъан «Къызыл Юлдуз» орден, «Кавказны оборонасы учун», «Асгер къоччакълыгъы» учун, «Германиядан уист гелгени учун» деген медаллар булан уйюне къайта.

Давдан къайтгъанда ол Буйнакскидеги милицияны ерли бёлюгюне паспортистка болуп ишге тюше, шонда бирге ишлейген улангъа эрге чыгъя. Сонг ол Буйнакскидеги больницаца да асгер госпиталда да ишлеген. Оъзюне 69 йыл болагъанда пенсияя чыкъынан.

Галина Билалова буссагъат Буйнакскиде къызыны къызы булан яшай. Гёзлери осал гёргенге къыргъа чыгъып болмай. Гъарыйл Уллу Устьюнлюкнию байрамыны алдында олагъа кёп къонакълар геле, ерли ва Федерал ёлбашчыларынан къутлавлар ва юбилей медаллар берилле. Муна, алдагъы гюнлерде де ветеранъя «Уллу Устьюнлюкнию 80 йыллыгъы» деген медаль ва ону шагъатнамасы тапшурулду.

Гъайбулла ГАЙБУЛЛАЕВ.

СУРАТДА: давну ветераны
Г.Билалова.

Къамавгъа
тюшген
Ленинградны
эсделик
китабындан

Магъаммат Шахаевич Заирбеков 1914-нчу йыл Тёбен Къазаныш юртда тувгъан. Юрт школада 8 класны, сонг буса Магъачкалада индустриальный техникумну битдирген.

1939-нчу йыл Ленинград асгер округда къуллукъ этме башлай, акъ финлер булангъы ябушувларда пулемётчик болуп душмангъа къаршы дав эте. Уллу Ватан давну ортакъысы Магъаммат Заирбековъя Ватан давну 1 даражалы ва Къызыл Юлдуз орденлер, «Дав макътавлугъу саялы», «Ленинградны якълагъаны учун» деген медаллар берилген.

Владимир Георгиевич Левшин 1918-нчи йыл Буйнакск шагъарда тувгъан, 1 номерли школада охугъан. 1938-нчи йыл ол Къызыл Армияны сыдраларына чакъырыла. Ужгород шагъарда НКВД-ни бёлюклеринде къуллукъ эте. Фашистлени черивлери чапгъын этген гюнлерде огъар яра тие. Ленинград шагъарны госпиталларында къолайгъа къайтып, душмангъа къаршы ябушувун узата.

Владимир Левшин «Къоччакълыгъы учун», «Ленинградны якълагъаны учун», «Уллу Ватан давда Германиядан уист болгъаны саялы» деген медаллары лайыкълы болгъан.

Казим КАЗИМОВ.

Абусупьян Элдарушев бырынгъы юртланы бириси Капиркъумукъда 1920-нчы йылда тувгъан. Юрт школаны яхши къыйматлагъа охуп битдириген сонг 1939-нчу йыл октябр айны 10-нда Абусупьян Къызыл Армияда къуллукъ этме чакъырыла. 147-нчи атышывчу дивизияны 600-нчу полкунда сержантны чинына ес болгъан Абусупьян Элдарушев станковый пулемётчиленни бёлюгюне командир этилип белгилене. 1940-нчи йыл ол Бессарабияда юролген дав къалмагъарларда ортакъылыкъ эте.

Уллу Ватан дав башланып, дарушев къуллукъ этеген пулемёт атышывчуланы бёлюгюн 5-нчи зенит-пулемёт полкъа къошалар. Шо гюнлерде болуп гетген гючю ябушувлары бирисинде бизин зенитчиклер кёкнү къара булут япгъандай этип учуп гелеген душманны бомба таш-

лайгъан 33 самолётун яллатып тюшюре.

Шолай оъжетли ябушувлары бирисинде Абусупьян авур яралана. Яралары къолай болгъанда Абусупьян Украинаны, Польшаны намарт душмандан азат этив ябушувларда ортакъылыкъ эте, давну польшаны Бреслау шагъарында тамамлай.

Уллу Ватан давну ортакъысы, къоччакъ зенитчик Абусупьян Элдарушевни тёшюн Ватан давну ордени, «Къоччакълыгъы саялы», «Дав макътавлугъу учун», «Сталинградны къоругъаны саялы» ва «Уллу Ватан давда Германиядан уист болгъаны саялы» деген медаллар безендире эди.

Казим КАГЫРУМАН.

СУРАТДА: Абусупьян
Элдарушев.

Къоркъмасқала

УЛЛУ ЕРТЕРБЕНИВДЕН СОНГ КЪУРУЛГЪАН ЮРТ

Къоркъмасқала – бизин түз майданда ерлешген, узун ва генг орамлары буланғын инг арив юртларыбызын бириси. Оымюр янындан ингичиси деп айтса да ярай. Юрт етмишинчи йылларда къурулма башлады. Себеби де уллу ертербенивден сонг Торкъали юрт бузулғаны эди.

Район центри гысапланагъан бу юртъя торкъалили Жалалутдин Къоркъмасовну аты къюлгъан. Оғзар салынгъан памятник де бар. Юртда 10 мингден артық адам яшай. Эки школа, маданият къаласы, спортшкола, район больницасы, район поликлиника, яшлар баву, район прокуратурасы, полицияны район бёлгүю, тюкенлер ва оызге тюрлю район центринде болма герекли пачалықъ идарапары бар. Оланы көбюсю юртну уллу майданыны айланасында ерлешген. Халкъга бек онгайлыш.

Ерли халкъ учун бирдагы онгайлыш, о да Къоркъмасқала Магъачқала шағаргъа ювукъда ерлешгени. Тек ону бир яман ери де бар. Гележекде шағаргъа къошуларажагъы. Таргъу, Альбёрюгент, Каҳулагай йимик Къоркъмасқала юрт да топуракъларсыз къалажакъ. Неге тюгюл, бизин республиканы тахшагъары, ойтесиз чалтлықъда ойсе. Тав ерлерден гёчүп гелегенлер артдагы бир нече йылны ичинде кёп керенлеге артгъан. Дагы да артажакъ. Бир яны Каспийск шағаргъа етишип токътар, бириси яны буса Къоркъмасқаланы да елеп, ари багып Темиркъазыкъ бой булан гетер. Шо буса бирдагы бир гёzel юртубузну тахшагъар ютажакъ, деген ойланы туvdura.

КЪОРКЪМАС ЖАЛАЛ

Белгили инкъылапчы ва пачалықъ, политика чалышывчы Жалалутдин Къоркъмасов Дагыстан Республиканы Гыкуматыны биринчи Председатели, 1937-нчи йылда репрессия этилип, гүллеленген. Дагыстанда биринчилей «Дав Кызыл Байракъ» ордени булан савгъатланған.

Жалалутдин Къоркъмасов 1877-нчи йылда Торкъали юртда Асельдер-бек Мустафа оғлыны ва Хасайбат – бийкени ағыллюсунде тувгъан. Уяғылсую Наталья Дмитриевна булан бир улан оысдюрген. 1903-нчюй йылдан берил Францияны социалист партиясыны ва 1917-нчи йылдан сонг РСДРП-ни члени. Францияда Сарбонна университетни битдирген. Россияны, Совет Союзуну политика яшавуна да Къоркъмасов ағамиятты къошум этген.

Совет пачалыкъны къургъан В.И.Ленин оғзар, ону дипломатия усталығын англап, тыш улкелени гыкуматлары булан сёйлешивлер юрютөш ишлени де тапшура болған. Ол 1922-нчи йылдан башлап гечингинче СССР-ни ЦИК къурумуну члени этилип, 1931-нчи йылдан сонг шо къуруму милии ишлеңе къарайған советини председателини заместители этилип белгиленген.

Къоркъмасов Дагыстанны Гыкуматыны къурулувуна да, мекенили токъташывуна да, республиканы оысювюне де гёrmекли къошум этген адам. Ону ёлбашчылыгъы булан 1922-нчи йылны ноябр айыны 16-сында Дагыстанны составына: «Ногъай», «Къара-ногъай», «Аччикъулақъ» районлар къошулған. 1923-нчюй йыл «Къызылар» район да къошулған. Республиканы территориясы эки керенге артгъан.

Къоркъмасовну талигъине гёре къысмат ону эки керен тюзсюзлюклеге ёлукъдурған деп айтса да ярай. Биринчиси, ол репрессияланы уллу чанчелегине тюшгени. Экинчиси, сексенинчи йылларда атын Магъачқала шағарны бир орамына къоймакъ деген гъукъу чыкъынан. Шону гертилигин халкъына билдиримек учун Магъачқалада университет майданда салынып уллу таш бар. Шо ташгъашу ерде Жалалутдин Къоркъмасовға эсделик (памятник) салынажакъ деп язылған.

Ондан берли кёп йыллар ойзенлени сувудай ағылып денгизге тёгүлген. Эсделик ёкъ. Таш бар, токътап гъали де шо алдагы еринде.

Къоркъмасовну атындағы фондну гыракатчылары, ва ойзелер де шо ерге Къоркъмасовну эсделигин салайыкъ деп нечакы гыракат юрүте де къасты яшавгъа чыкъмай тура.

САРИХУМНУ ГЪЙРАНЛЫГЪЫ

Бырынгъы Торкъалини де, гыалиги Къоркъмасқаланы да арасында токътагъан Сарихум деген бархан, Сахара данғыллықъларда ерлешген «Уллу Эрг» деп айтылагъанындан сонг, уллулукъга дюньяда экинчи ерде деп гысап этиле. Гъали бу бойгъа багып турист маршрутлар да ачылма башлагъан.

Яшыллықълары кёп Кавказъа бурай уллу къайыр тёбе къайдан гелген? Ону бирев гелтиргендер деп эсинге геле. О гъакъда айтылагъан хабарлар да бар. Гъали бизге ону англама къыйын. Тек тынч англашылагъан ери бар. Орус тилде «Сарыкум» деп язылагъан барханны аты «Сари хум» деген эки къумукъ сёзден алынғаны.

Алимлер токъташдырагъан күйде къайыр тёбене бир нече минг йыллар бола. Майданы – 500 гектар. Узуну – 12 чакъырым. Орта генглиги – 4 чакъырым. Бийиклиги – 252 метр. Бийиклиги гъали 20 метргъа эниш тюшген деп айтыла. 1930-нчу йылларда алим-ботаник А. Майоров, токъташдырагъан күйде оысеген оысюмлюклени 94 тюрлюсю бар. Оланы санаву гъали 300-ге де етише.

Кёбюсю гылда бу барханда сюйкелеген ва учасын жанлар ёлугъа. Оланы санаву 170 дан артыкъ. Россияда къушланы къоруп сакълавну союзу бу ери орнитология территория имканлықъларына гёре гыасиллер чыгъып, халкъара даражасы бар экенин эсгерген.

ТОРКЪАЛИ ЮЗЮМ

Ертербенивден сонг, тарихи бай Торкъалиде уйилер бузулғанда онда яшайған адамлар къалмагъан эди. Гъали бир нече хоziстволар бар буса да ярай. Тек бырынгъы къумукъ юртну аты халкъ арада яшай, наслудан наслугъа бериле геле. Къайыс юртлусан деп сорагъанда, «Торкъали» деген сёз айтыла.

Эки сёзден тизилген бирдагы бир эсделик, бу юртну эсге салып халкъарада яшай. Торкъали юзюм. Дюньягъа белгили языв-

чу Александр Дюма бу бойлагъа гелгенде торкъали юзюм салкынны къолуна туттъан күйде: «Мен дюньяда, дагы да ерде бурай татли юзюм ашамағынман», – деп айтгъан болған дей. Гъали о юзюм ёкъ десе де ярай.

Бу топуракъларда юзюм оысдюрме ойтесиз онгайлыш шартлар бар экени бырынгъы девирлерден берли аян бола гелген. Тек о тармакъында оыз заманында тийишли ағамият берилмеди. Юзюмлюклер дагытылды. Бир вакъти къоркъмасқалалы бир-бир гыракатчы яшлар шо юзюмлюклени янғыдан болдурайыкъ деп де айландылар. Тек ишлеңи тюзелмеди. Нечакы къаст этсе де гыракатын яшавгъа чыгъарма болмадылар.

Бетни гызирлеген Набиулла МАГЬАММАТОВ.

НЕЧЕЛЕГЕ ДЮНЯ ЯРЫГЪЫН ГЁРМЕГЕ КЁМЕК ЭТГЕН

(Башы 1-нчи бетде)

– Неге буса да шонча тюрлю касбулардан офтальмологну танглагъансыз?

– Институтда 15 яш бар группада охуй эдим. Олардан 9-зу гинекологлар болмагъа сюе эди. Мен хирургия къолланагъан ағымын сюе эдим. Биринчилей, офтальмология хирургия ва оъзге къайдаларда бакъмагъа бола. Экинчилей, «Крестьянка», «Работница», хата тюгюл бусам, «Женщина и Россия» деген журналларни билесиздир. Бир керен мени къолума шо журнал тюшдю. Шонда фамилиясы эсимде, Иоффе врачны гъакынданагъы макъалагъа расланым. Ону янында микроскоп да бар эди. Шо мюгълетде гъей, Аллагъ, бу къатын шо микроскопга да къарап, гёзлеке нечик операция эте экен деп тамаша болдум. Шо мурадым бир нече йылдан яшавгъа чыкъды. Калугада гёз аврувлашга байлавлу интернатуралы биттирдим. 1986-нчы йыл Республика офтальмология больницагъа тюшдю. Мен билеген күйде, Темиркъазыкъ Кавказда медицина идара янгыз бизде эди. О йылларда биринден-бири тизив врачларбыз бар эди. Олар бизин кёп затгъа уйретди. Мисал учун, Солтанат Къадыровна Бучаева, Зоя Шарифовна Гъасанова.

– Сизин биринчи аврувлашгъыз яда операциягъыз эсигиздеми?

– Не буса да, Калугада интернатуралагъы вакътимде авур аврувланы тапшуралады. Шонда магъа операция этип, биревню пайдасыз гёзюн тайдымагъа тюшдю. Шо адамны къызгъангъандан къайры, юрегиме де бек яман тийди.

– Яшавгуздада чинк де сюонч гелтирген не йимик ағвалатны эсге алма боласыз?

– 1979-нчу йыл. 1-нчи августда Дагъыстан медицина институттагъа тюшмеге экзамен бермеге бардым. Билет де алып, олтуруп туралады. Институтту янгы мердешлерине гёре, экзаменде ондагъы дарс беривчюлерден къайры, школаланы муаллимлери де бар эди. Бугун йимик гёз алдында, Сагъадулла Абусуевни зукъариси Абусу Абусуев экзамен ала эди. Мен оғар тюшдю. Шонда бир школадагъы орус муаллим къатын да бар эди. Бары да соравлагъа жаваплар берип турагъанда, о къатын: «Къайсы школада охугъансан, биологиядан ким дарс берди?» – деп сорады. Ол мени жавап береген кююме рази болгъан буса ярай. Огъар Валентина Антоновна деп муаллимимни атын айтдым. Шо аралыкъда мединститутту о замангъы ректору Магъаммат Магъамматович Макъсутов Ибрагим Шамов ва оъзюно айланасынданагъы бир нече адам булан залгъа гирип гелди. Ол: «Экзамен береген кимдир? Медалистлер бармы?»

– деп сорады. Бар, бу къыз медалист, – деди экзамен алгъан. Сонг ректор мени жавап береген кююме тынглады. Артда «Гы, биринчи гъуррамы? Эретуругъуз барыгъыз да», – деди. «Муна, мединституту биринчи студенти», – деп иржайды ректор. Шо мюгълетни суратын да алып, шогъар гиччилик макъаланы да къошуп, «Дагестанская правда» газетде чыгъардылар. Ректор къолумнуда къысып, исси күйде къутлап: «Биз сени институттагъа къабул этдик», – деди. Бир экзамен де берип институттагъа тюшгениме инанып битмеймен. Сююнчюм юрегимни елеп алгъан. Гъеч бирев гёзюме гёрюнмей. Тыш янда атам, къызырдашым мени гёзлеп токтагъанлар. Къырдагъы

БИЗИН МАЪЛУМАТ:

Зайнап Абдулгъамитовна Магъамутова Абдулгъамитни ва Аймессейни ожакъында Магъачкъалада тувгъан. Ол 1979-нчу йыл Магъачкъаладагъы 8 номерли школаны алтын медальга битдирген. Артда буса Дагъыстан пачалыкъ медицина институттагъа тюшюп, шону да къызыл диплом булан тамамлагъан. 1986-нчу йылдан тутуп, бугунлеке ерли Республика офтальмология больницада врач-ординатор-офтальмолог болуп къайратлы загъмат тёге. Дагъыстаннын ат къазангъан врачи, оър категориялар врач, Дагъыстаннын савлукъ сакълавуну отличники. Биргине-бир къызы Лайлланы янгыз тарбиялап, аякъ уисте салгъан. Ол да Москвадагъы А. И. Евдокимовну атынданагъы медико-стоматология университетини къызыл дипломга битдирген. Агълюсю булан Москвада яшай-врач-стоматолог.

атама: «Папа, мен институттагъа тюшдю», – дедим. О да менден де бек къуванды.

– Бу сиз чалышагъан республика больницада имканлыкъларыгъыз не даражададыр? Айрокъда янгы технологиялар гюч алагъан девюрде?

– Алда операцияларны гесип этип эдик. Адамны гёзюнүн хрусталигин тайдымаса, тек орнуна салынмай эди. Аврувлар гёзэлдириклер тагъып юрой эди. 2018-нчи йылдан тутуп факоэмультисификация деп хирургияны янгы къайдасын къоллайбыз. Ачыкъ этсем, ультразвук булан хрусталикни бузуп тайдымаса. Онгача клиникаларда йимик, биз де гёзге шолай хрусталиклер салабыз. Олар дагъы да гъар тюрлю багъалы тайпаларын заказ этип де къоллайлар. Биз пачалыкъ больницабыз. Биз ФОМС гёrsете харж булан дазуланып къалмагъа борчлубуз. Булай алгъанда, онгача есликдеги клиникаларга шайлы ачыкъ төлөп бара буса, бизде гъавайын импортный хрусталиклер салына. Аврувлар операциядан сонг экинчи гюн гёrmеге баштай. Бизде ятма гелме сюегенлер кёп. Оланы гезикке язмагъа тюше. ФОМС бизге олай уллу ачыкалар гёrsетмей.

– Гъасили, мен англагъан күйде, ювургъаныгъызга гёре аякъларыгъызын узатмагъа герексиз. Эгер ФОМС берген ачыкъ сизин аврувланы бакъма етишмей къалса, олагъа харжны къайдан табасыз дагъы? Олар не этмеге герек?

– Шону айтма сюемен, онгача клиникаларда йимик, бизин

манында прививкалар этилине эди. Гъали шогъар ағамият бермеге сюймейлер.

– Адамларда не йимик хасиятланы ушатасыз ва не зат ичинизни бушдур?

– Мен адилли, рагъмулу, савсаламат, биревгеде зарал, яманлыкъ, гелтирмейгендени ушатаман. Бизин шолай къылкъылагъа къулакъасып тарбиялагъан. Атабыз бир-бирде мени макътап йиберсе, мамам шоссагъат оғтар айып этип: «Вёре, къой гъали, авлетлерингни ятлар макътасын», – дей эди. Атам яхши охуй деп гёngюмню алмагъа сюе эди. Анабыз адат-къылкъыгъа бек къатты къатын эди. Ол: «Бизин къапугъа сиз бизге ачыча борчлусуз деп, яда башъа багъана булан бирев къакъмажакъ», – дей эди. Бир илли-инсан сизге бармагъы булан гёrsетмесин, намусугъузуну ер этмегиз, мангалай теригиз булан къасткылыгъыз», – деп де бувара эди.

Гъали энни кепиме гелмейген затны айтайды. Айрокъда кёбюсю къатынгишилдер йылларындан тартына, жагыил гёрюнмек учун къаркъарасына, бетлерине нече тюрлю пластика операциялар этелер. Бизде бир врач къурсагъынданагъы майны тайдымасы. Мен айтаман: «Я хари, сен докторсан, биле туруп аврутагъаннада, яшавуңга къоркъунч гелтирегенни де нечик тавакаллыкъ этгенсен?» – деймен. «Не этейим дагъы», – дей. Айланагъында къызяшлагъа, къатынгишилеге гёзбакъдырыгъыз, бурнун, къашын-гёзюн бар ерин алышдыра. Сизден айып буса да, бир тайпалар эринлерин гёпдюрюп, бабишлени авзулары йимик. Юзлериндеги бюрюшмелерин язмагъа, терисин тартмагъа ботокслар, нече тюрлю уколлар этелер. Бир-бирде не къыйын гелген бу халкъга деп ойлаша къаламан. Шолар барысы да къачан буса да бир вакъти савлугъуна зиян гелтирмей къоймажакъ. Орчююп гетерден Аллагъ сакъласын. О гъакъда озарбызда врачлар, косметологлар булан хабарлайгъан кюбюз бола. Мен гёзлериин къаптакъчларыны тетигин тюзлеген бир къыз тигивлерин тайдымагъа гелген. Ол да эринлерин уллу этген. О магъа: «Эрим недир бу сен этген зат, барып тез ерине сал деп урушуп, ольтюрем къойду», – деп кантыллай. «Алай арив аламатдай къызсан, о сагъа негер тарыкъдыр», – деп къарсаладым. Бир югъагъан аврув йимик яйылып бара. Шо ярайгъан зат тюгюл.

Лакъырмынды тамамлай туруп, бары да къатынгишилени Къатынланы халкъара гюно 8 Март байрам булан къутлайман. Инг башлап савлукъ, уйлеригизге берекет, татывлукъ, насилии ва паракат яшав ёрайман. Бир заманда да юреклери гизден иржайын таймасын.

Паху Гъайбуллаева.

ПСИХОЛОГНУ ТАКЛИФЛЕРИ

НЕГЕ КЪАТЫНЛАР ЭРЛЕРИНЕ ТЫНГЛАМАЙ?

Гъалиги заманда къатыны тынгламай деп эрлени кёп кантын эшитме боласан. Ағылю яшавунда эркин болма къарайгъан тиштайпа, оъзю сюегенин эте туруп, эри булан къавгъалай, оланы аралыгъы бузула. Къатын эрине тынгламайгъанлык – ожакъ то зулмакъны аслу себеби. Ағылюн бузагъан къайсы ишни де алдын алмагъа гереги ачыкъ.

Шо саялы бу яманлыкъ неден болагъанны ахтарып къарайыкъ ва къатынгишилер оъзлени шолай неге юрютегени билмеге къаст этейик. Масъала, къайда тувағъанны билмек учун, инг башлап ағылудеги тарбиягъа ағьамият берейик. Неге десе, инсаны хасиятлары шонда амалгъа геле, шонда баш ала.

«Уяды гөргенни учгъанда эте» деген айтыв бар. Къызланы болажакъ эрлерине таби болмагъа уйретмейген саялы, «уяды» гөрмегенни артда да олар «учгъанда» этмес.

Къызланы терсine тарбиялай. Лап гиччи заманындан башлап ата-ана аявлу авлетин ол биревге де ошамай, ону үйимик адам дюнъяда дагы ёкъ деп оъсдюре, башына миндири. Бу ойға къаршы сёз айтагъан гиши душман бола. Къызын эри де шолай «душманъя» айлана, неге десе, «бийкесинден» ол бир-бир къуллукълар, ағылю борчлар күтүлгенни, оъзюне абур этилгенни сюе.

Эри къатынына талаплар салагъанда, ону-муну этдирме къарайгъанда къавгъа башлана, булагъ янашывгъа, къуллукъ этивге уйренимеген янгы гелин къаршылыкъ гөрсете. Натижада гъалиги заманда кёп яйылгъан айрылывлар бола. Масъаланы бу бир яны.

Ағылуде анасы атагъа герек чакъы гөюмети эт-мейгени къызлар учун ульгю болуп токтатай. Ағылю сакълавгъа шо бек яман таъсир эте. Бу да масъаланы башгъа яны.

Анасы ата сёзүн пешемейгенлик, ол айтгъанга тынгламайгъанлыкъ тегин гетмей, къызын эсинде къала ва шолай янашывну ол дурус гөреген бола. Баягъы «уясында» гөргенни шолай къыз оъзюню янгы ағылусынде де этмеге къарай. Эрге чыкъгъан къызын эрине булагъ терс янашыву ағылю сакълавгъа бирдокъда болушлукъ этмежеги ачыкъ.

Болажакъ къатынланы ва аналаны тарбия булагъын бугюнгю гъалы мұна шолай. Пашман ойлар түvduragъan гъал.

Ағылю сакълавгъа, ону беклешдиригве, айрылывнү алдын алмакъыга байлавлу психологлар кёп айта. Шо да негъакъ тюгюл. Ағылю къатты болса, айрылывлар аз буса, жамиятны умуми гъалы да сав болар, гележеги де инамлы.

Ағылю тозулув – жамият учун да, эр-къатын учун да яман иш. Неге тюгюл, ағылю – бу дюнъядагы уллу къыйматлықъланы бириси.

Айрылывлар болмагъанны сюе бусакъ, ата-ана авлетлерин дурус тарбиялап болмагъа, олагъа арив ульгю гөрсетмеге герек.

Янгыз къалагъан уланларыгъызға, къызларыгъызға къарагъыз. Аркъагъыздан тюшюрмей, айтгъан-айтгъанын этип оъсдюрген балагъызға шолай яшав ёраймы эдигиз? Я ута, я утдара деген күйде, ағылю къурув лотерей оюн тюгюл чю. Тизилип къалса – яхши, бажарылмаса – уюне къайтып къалар деп ойлашма ярамай. Ағылюсю тозулуп, уюне къайтгъан къыздан сюонегенлер ёкъедур.

Озокъда, атасыны ожагъына къайтгъан къызын къабул этмей къоймас, тек гъар адамны оъз очагъы болса яхши. Эрге чыкъгъан къыз оъсген ожагъына эри булан къонакълай барса тюгюл, башгъа күйде къайтып гелмесе къолай. Ал заманларда къызын эрге берегенде: «Баргъан ерингде къазыкъ болуп къал», – деп ёлгъа сала эди. Яшланы ағылюсю тизилмекге ата-ана да уллу роль ойнай.

Башындан тутуп, ата-ана, айрокъда ана, къызын болажакъ эрине тынглалу этип тарбиялай, ағылюн къыйматлыгъын дурус англата буса, хыллы айрылыв болмас эди. Ожакъдагъы гъал ёрукъу да болуп, ана атагъа уллу гөюмет, абу-сый булан янашагъанни гөреген яшлар, оъсгенде оъзлар де шолай болажакъ. Оъзлар къургъан ожакъда да сонг шолай татывлукъ болмаса күй ёкъ.

**Альбина АКАВОВА,
яшланы психологу.**

ЯШЁРЮМЛЕНИ ИГИТИ УЛЬГЮСҮНДЕ ТАРБИЯЛАВ

Яшёрюмлени тарбиялавну гъар тюрлю асувлу къайдалары бар. Озокъда, айрокъда гъалиги заманда оъсюп гелеген наслуу Ватаныбызыны игитлерини ульгюсүнде тарбиялав чарапар оътгерилегени де яхши мердешге айлангъан. Дагыстан пачалыкъ педагогика университетде де студентлени де къуршап Россияны Игити Залибек Умаевни яшав ёлуну айланасында патриотлукъ чара оътгерилди.

Эгерилген чара-да «Залибек Касумович Умаевни ульгюсүнде яшёрюмлөрде асгер-пата-риотлукъ тарбиялавну яратыв» деген «дёгерек стол» да юрлодю.

Бу чараны сиптечиси Дагыстан пачалыкъ педагогика университетни яшавлукъ педагогика ва психология факультетини деканы Ибрагым Байсонгиров, гөюметли къонакълар Игитни анасы Маликат Умаева, къызардаши Алжанат Умаева, муаллими Мұйминат Умаева, Магъачъала шагъарны билим берив управлениесини бёлбюнгю ёлбашчысы Гъажимурат Дағыров, «Аналана гючю» деген жамият къурумну ёлбашчысы Сефижат Магъамматрасурова, Милли инновация колледжи студентлери, дарс беривчюлери ва башгъалар ортакъчылыкъ этди.

Дагыстан пачалыкъ педагогика университетде Игит Залибек Умаевни гөюметине ону аты берилген «Воин» деген яшёрюмлени патриот ругъда тарбиялавну ва асгер-спорт якъдан гъазирлевнүү центры иш гөре. Башлап къонакълар эсгерилген центргъа къарады, ону иши булан таныш болду.

«Дёгерек стол» ишин ДГПУ-ны ректору Нариман Асваров ачды. Ол оъзюню сёйлевүндө булай деди: «Мунда ортакъчылыкъ этегенлени кёплерини ювукъ адамлары: уланлары, уягълюлери, эркъардашла-

булан ёлугъув оътгермеге гёз алгъа тутгъан эдик. Яшёрюмлени охутагъан, тарбиялайгъан университет учун къоччакълыкъынан да игитликкни ульгюсүн гөрсөтмекни уллу ағьамияты бар», – деди.

Залибек Умаевни дарс беривчюсю Ибрагым Байсонгиров оъзюню сёйлевүндө Игитни къоччакълыгъынан унтулмажакъынан айрыча эсгерди ва булагъа деди:

– Бугюнгю ёлугъув, янгыз Игитни гююмети учун тюгюл, бизин барыбызгъа да намус, гююмет ва Ватаныбызыгъа сююв-бизин гючюло этеген аслу къылыхъылар экенни эсгермек учун да ағьамияты. Залибек Умаев ва башгъа Игитлер бизин пачалыкъны тарихи китапларында, ювукъларында, къардашларында эсделиклеринден къайры да, бугюнгю ёлугъувнү ортакъчыларында да эсделиклеринде къалажакъ.

«Дёгерек стол» ишинде студентлер де гъаракатчы күйде ортакъчылыкъ этди. Булагъа чараланы бизин яшёрюмлөгө тарбия къылыхъыларынан барыбайтакъ да ағьамияты бар.

«Дёгерек стол» барышында Игитни хасиятыны, битимини амалгъа геливюн ағьамиятынан, школада оър охув ожакъда билим алыв ва

Хас асгер гъаракатны гъар ортакъчысы – игит. Олар бизин паражатлыгъызынан, пачалыгъызынан да биютон дюнъяны гележегин, аманлыгъынан къоруй. Биз оланы барысын да эсизбизде сакълама-мажа ва оланы ульгюсүнде яш наслуун тарбиялама-мажа герекбиз. Биз Россияны гележегин болдурагъан устьюнлюкюн къазангъанланы наслусу экенибизге оъктем болабыз.

асгерде къуллукъ этивю арагъа салынды. Шолай да Ватаныны алдында жаваплылыгъы булангъынан оъсдюрген гъакъына айттылды.

Оътгерилген «дёгерек стол» гъасиллерине гөре яшавлукъ педагогиканы ва психологияны факультети иш ёлдашлары булан бирликде сёйлевлерине ва Игитни ювукъ къардашларынан пикрүларына гөре хас материал гъазирлек жеке охутув, тарбиялав программалагъа гийирилек.

Патимат БЕКЕЕВА.

УЛЛАНАМНЫ КЪЫСМАТЫ

Макъталгъан ағылуде асил сёз артар.
(Къумукъ айтыв).

Уллуларбызы: аврув Аллагыны сыйлы саламы, – деп айта турп көп эшитгенбиз. Шолай болмагъа да ярай. Яратгъаныбызынды сыйлыдан да сыйлы шо саламы, инг ювуқъ, азиз болгъан адамынгын санына-жанына къабунуп, айрылмай ябурулуп турса, нечакъы бола буса да авур тие. Аврувну себеплерин ахтара, дарман-эм излей къалып, яшав учун ябушув юрюте туруп, дыгъыжарсыз болуп турагъанлар да аз тюгюл. Тюзелип, себеби табылып къалса чы яхши, озокъда...

Оымрюонде рагъатлыкъ не экенни билмеген улланабызы Асият (биз оғыар көп сююп Имийим дей эдик) шолай, эсде-пусда ёкъ ерден аврувгъа тарып, көп ағы-зар чегеген болуп къалды.

– Уллу да болгъанман, яшлар. Онда-мунда элтип къаратабыз деп, артыкъ аваралар этип, булав да ёкъ харжларыгызынды чыгъара турмагъыз. Аллагыны гючю көп, бизге де бир буюргъаны бардыр, – дей эди ол къарлыкъган тавушу булан оъзюно гъалын-кююн билме устьюне гелеген авлетлерини гъар биричини бетине мунглу къарагъан гъалда.

Яхши билеген доктор язған уколланы, дарманланы таъсири булан Имийим аста-аста къолайгъа къайтма урунагъандай да болду. Тек, нетерсен, яшавдан тазза дегенче умутун уззген Имийимни гөзлеринде ярыкъын-нүрнү янгы йылтынлары лансылап йиберсе де, ону ачыкъ юзюнден пашманлыкъны сюлдору тайып битмей турду.

Имийимни янгыз къоймайыкъ деп, гъарибиз гезик булан ону янында къалып гөнгюн алма къарайбызы. Гөнгюн алабызы дегенде, гъай, ондан-мундан алып, лакъырлар этип, ялкъма-сёнме къоймай турабыз.

Арив юзюн торлагъан бюрүшмелерин бизден яшырагъандай, Имийим акът къумач явлугъун лап гөзлерине ерли тартып, къысып байлай. Яшавуну арт йылларында къабунгъан авруву нечакъы инживлю болса да, Имийим эренлерде йимик чыдамлыгъы булан бизин де тамаша эте...

Биз, авлетлер, ата-анаңы гъар заман бирни йимик хадирин билип де болмагъанбыздыр. Олар уллу чагына етип, аз-көп аврувлагъа тарыгъанда эс табып ойлашгъанбызы шо гъакъда. Ата да, ана да бизге, яшларына бакъгъан якъда талаплы да болгъан, далаплы да. Ичинде герти иманы-дини булан тарбия-билим алып оъсген адамлар яшавну нече тюрлю къыйынларын гөрғен, азапларын башдан гечирген. Бирине де чул билдирил, аявлу яшларыны яшавларын тынчайтма, енгил ва насили болуп гөрмө сююп къаст этгенлер.

Имийим Асият оъзюно аслулары болгъан ата-анаңыны, ярлы буса да насили яшлыгъы-

ны гъакъында, бир уллу ва ағамиятлы девюрюн къутгъарып къойгъандай болуп, юргиндерди дазусуз сюювю булан хабарлай бола эди.

ЯШЛЫГЪЫ ОЫТГЕН ЮРТ

– Эрпели юртну Элдаравулунда Чотанов Ибрагимини ва Написат Дажийни ағылюсунде арт-артындан алты авлет тувгъанбызы. Атабызынды уллу тухуму, беш ағы-иниси ва ууч къызардаши бар эди юртда. Оланы гъариси уллу чагына этип, юз йыллагъа ювуқъ яшап гечиндер. Атабыз къагърулу бир къыш гюнүндө ағъачгъа барып, онда яман сувукъ тиидирип, аз авруп гетди. Атамны бет келпети шу деп айтып эсимде къалмагъангъа гөре:

– Дажийим, ата ағы-инилерини къайсына бек ошай эди, – деп сорадым анабызгъа.

– Атанг оланы барындан да арив келпетдеги адам эди, – деп жавапланды Дажийим.

ҮЙ ЧАКЪЫ НАМУСЛАНЫ ГЁТЕРИП

– Мен яшланы лап гиччиши эдим. Абдулла деген биргине-бир уланкъардашым тирменге ун тартма анабыз булан баргъан ерде инакъ деген аврув къабунуп, шондан гечинди. Беш къызардаш: – Насият, Умрабият, Умразият, Мадинат, Асият, йымырткъадан янгы чыкъгъан гиччи жижек балалардай, Дажийимни айланасына жыйылып, жавуллай-гюрүллөй туруп, бавур этдей биригип, бир-бирибизге аркъа таяв болуп торайдыкъ. Анабыз да бизин аявлап, къоралап оъсдюрдю. Анамны уланкъардаши Абдулгъаким амайбызынды бизге көп көмеги тие эди.

Нечакъы къыйын, авур заманлар болса да, ярлы яшасакъ да, харлы болмай оъсме болдуку, оъктемлигизни тас этмедиц, языкъ болсакъ да, ягыбызынды сакълап бажардыкъ.

Барыбыз да бир болуп авлакъда жулаа да, халта да жыя эдик, халияр да, къычытгъан да. Олардан этилеген татли чудуланны татыву тамагъымдан гъали де таймагъан. Ағаачгъа барып къу-

ругъан тамурланы, бутакъланы, чурпуланы жыйылып, байлам этип аркъабызгъа гөтерип геле эдик. Воллагъ, яшым, биз жыймагъан будай, арпа башлар да къалмады, языкъ болмас учун якъма тезек де.

Мени уй тутма заманым етишип битгинчеде къоймай, он алты йыллыкъ чагыымда, Дажийим Атай деген улангъа эрге берди. Ағылюм Атай юрекде бар, бийик бойлу, бек санлы, исбайы улан эди. Дёгерек дюньяны йимик, бир гиччирек ожакъда тувгъан, оъсген яшлар, мұна гъали гъаризиз янгы ағылюнью күрчю ташы болуп, оъз талигибизни къурма гиришдик. Үйленип ууч айлар гетип турагъанда ағылюмни асгерде къуллукъ этме чакъырдылар. Авур колхоз ишлени күтө туруп, башлап тапгъан къызышым яшлай гечинди. Магъа экев болуп загъмат төкме тюшдю. Ерде къаздым, каза да урдум, авлакъ да сугъардым. Ишден сонг ягъланып уй намусланы да күтө эдим. Воллагъ, балам, не башынг аврутайым, нече де къыйынлы заманда яшама буюргъан болгъан бизге яратгъанбызы.

Асгер къуллугъун күтөп ағылюм уйгекъайтды. Биргеш ишлеме башладыкъ. Абзарда ойнайған яшларбызынды шат авазлары артагъандай, аз-көп буса да, мадарлы болдуку. Гайван-мал, жан-жанывар сакъладыкъ, бавбакъчагъа къуллукъ этдик. Эсги, жабар къалкъысы булангъы уйлени устьюне сыйыкъ тутдукъ, абзар-эшигизни жыйдикъ.

Талайсызгъа таш явар дегенлей, яшавда гөргенлеребиз азны йимик, гючю ер тербенип, жанларбызынды увучгъа алып юрюме борчлу этди.

Болса да, оъсюп-торайдып турагъан етии авлетибиз дос ағылюм чечеги-гюлю болуп гөрюне гөзюбюзгэ. Насибибизге яшлар да тынглову, эдепли-къылыкълы, намуслу-билимли болуп торайдылар. Уллуларын уй эт-

дик, оланы да авлетлери болду. Гезиги булан къалгъан авлетлерибизни де уйлендирдик. Гъали етии де авлетибизни 23 яши бар, оланы яшларыны да яшлары устьюбюзге гелип къувандыра бола. Аллагъ буюрса дагы да болур, артар бугъайлар. Бала-ларынгы яхши ва насили болуп гөрмекден артыкъ гъеч зат ёкъ экен дюньяда.

Озокъда, яшавну бары да гюнлери бирни йимик саламы да, савгъатлы да болуп болмай. Ананг ағаачдан къыркылсын дегенлей, ағылюн башы Атай аз авруп, дюньядан тез гетди де къалды.

Мұна гъали арыши сынгъан арбаны къарт оъгузюдей болуп, мен къалып тураман арагызды... – деп Имийим, пашман хабарына ахыр салма сюегендей болуп, кюстюноп токттай.

– Аллагыны яхшылыгъындан юз йыллар яшайғанлар да бар, олар да оъзлени уллу гөрмей, – деп, Имийимни гёнгюн алма къарайман. – Бир де къарт болмагъансан, Имийим, яшавну авур югюн гөтерип юрой туруп, къавшалгъан нартсан! – деймен.

Имийим арив ангы булан, гъар сёзюндо маңасын ерине етишидирип, чебер этип айтагъан хабарына тынглай туруп, ону гёнгюрев этеген заманында, мени де эсиме сингип-тонгуп къалгъан сёзлери оюмну елеп, оъзюм-оъзюме тақрарлап турагъанымы артда-артда эслеймен...

БЕШ КЪЫЗАРДАШ БАР ЭДИК...

Бал да, къашыкъ да йимик, Беш къызардаш бар эдик. Беш де бармакъыны йимик, Беш тав эдик, яр эдик.

Арадан гетдинг, Апайым, Тав оюлду, яр авду. Нюр явгъан ярыкъ дюньяма Къар явду, гъейлер, къар явду.

Арадан гетдинг, Папуюм, Артынгдан къаратып, бозлатып. Бу пашман, бу мунглу дюньяга, Гъасирет юрегим бузлатып.

Арадан гетдинг, Умуюм, Гъали энни бизге не къалды? Гёзюмнү гёзъяшы къуруду, Иржайып бетимде увалды.

Чинк уллугъуз къалды оралып, Чинк гиччигиз къалдым чорайып, Къол деп айтма авуз барамы Беш бармакъ болмаса орналып.

Апайым, гетдинг, Апайым! Папуюм, гетдинг, Папуюм! Умуюм, гетдинг, Умуюм! Мени ал! – деп кимге тилейим, Языкъын! – деп кимге улуум?

Гюлзар КАЗИМОВА

38 МЕДАЛГЪА ЕС БОЛГЪАН

Алдагы гюнлерде бизин уылкени тахшагъары Москвада ябушувну ушу-саньда журасындан Россияда биринчиликни алмакъ учун юрюлген ярышлар тамамланған.

Дагыстанны физкультурагъа ва спортъя къарайған министрлигини прес-къуллугъу билдиригени йимик, шо ярышларда бизин уылкени 28 регионундан гелген 450-ден де артыкъ спортчукортачылыкъ этген. Ярышларда 14-15 йыл чагындарды ортукъ орталыкъ да 18 йылдан 20 йыл битгенчеге жагыллар ойзлени арасында тогъатартгъан. Дагыстанлы спортчулар ярышланы барышында айрыча къайратлыкъ

гёрсетген ва шону на тижасында гёрмекли на тижалагъа етишмеге ба жаргъан.

Шолай, бизин республиканы жыйым командасына къуршалған ортукъ яшлар 6 алтын, 7 гюмюш, 6 бронза медаль къазанған. Жагыл спортчулар да 8 алтын, 7 гюмюш ва 4 бронза медаль алған. Шолайлыкъда, умуми күйде алғанда, бизин республиканы жыйым командаша шо ярышларда 38 медалгъа ес болгъан.

АЛТЫН Да БАР, ГЮМЮШ Де...

Дагыстанлы спортчулар Пятигорск шагъарда дартоң оюндан юрюлген Темиркъазыкъ Кавказ федерал округуну чемпионатыны алдынлыларыны сыйдаларына гирген.

Белили экени йимик, шо чемпионатда Дагыстандан, Мычыгыыш Республикадан, Ингушетиядан, Къабарты-Балкъар Республикадан, Ставропол краидан гелген спортчулар ортакъчылыкъ этген. Бизин республиканы 14 эргиши, олай да 6 тиштайпа къуршалған жыйым командалары гъаманда йимик ойзлени бирлигин ва бажарывлугъун исбатлагъан. Ачыкълашдырып айтгъанда, Фирдуси Касимов ва Омар Гъажиев черленни арасында юрюлген ярышларда алдынлыкъ алып, алтын медаллар къазанған. Шону булан бирге, янгыз ойчешенде Фирдуси Касимов гюмюш, Омар Гъажиев

буса бронза медаллагъа лайыкълы болгъан.

Шондан къайры да, чемпионатны барышында командалары арасында да ойчешивлер юрюлген. Шо ойчешивлени вакътисинде «Дагестан-1» – гюмюш, «Дагестан-2» – бронза медаллагъа лайыкълы болгъан. Чемпионатда бизин республиканы атындан ортакъчылыкъ этген Сидрат Муртазалиева, Патимат Гъажимагъаматова, Алина Аликберова, олай да Екатерина Помозова уйчюнчю ерге ес болгъан. Олар чемпионатны гъасиллерине гёре бронза медаллар къазанған.

Насрулла БАЙБОЛАТОВ.

ОҮРЛЮКЛЕР ВА ОЙЛАР

Тутушуп ябушув бизин республикабызда яшайгъан халкъланы гъарисин алғанда, спорту милли журасы, деп ташдырып айтмагъа боламан. Сөзлеримни санавлар булан да беклешдирмен. Дюньяда тутушуп ябушув булан 720 минг адам машгъул. Шоланы 30 минги дагыстынлылар. Бирдагы мисал, ябушувну грек-рим къайдасында Олимпия оюнларыны 3 керен, Дюнья ярышларыны 9 керен чемпиону Александр Карелин Дагыстанда болгъанда ерли журналистни сизин дагыстынлылар не булан тамаша къалдырды деген суалына: «Эгер квадрат километр ерде эргишилени жыйсакъ, къулакълары сынгъянлар мунда чакъы дюньяны бир еринде де табылмажакъ», – деген.

Олгунлерде мен ойзюм, тарбиялавчумнуда алып, тутушуп ябушувдан 18 йыл битмеген уланъяшланы арасында Али Алиевни атында гүйдиги спорткомплексде ойтерилген Гъамит Гъамитовну эсделигине багышланған Дагыстан чемпионатына бардым. Комплексни уллулугъуна, аривлуюне бирдагы гезик тамаша болдум, сююндюм. Ойзюгер 5000 адам сыйган бу спорткомплексде он йыл алда Россия чемпионаты, 2018-нчи йылда буса тутушуп ябушувдан Европаны чемпионаты ойтерилди. Шоларда белгили кочабыбыз, къаягент якълы Ильяс Бекболатов 65 кило авурлукъда дюньяга атлары белгили къебюсю кочапланы утуп, биринчи ва экинчи ерле-ге ес болмагъа бажарды. Шо гюнлерде залда адамгъа аякъ басмагъа ер ёкъ эди десем, янгылыш болмасман. Шо гюнлерде дагыстанлылар тутушуп ябушувгъа суювон гёрсетдилер.

Гъали, арадан 7-10 йыллар ойтуп, шо суюв къайда ёкъ болгъан экен?! Йылны боюнда биз бир нече республика ярышларында ортакъчылыкъ этебиз, ойзеге шагъарлардан, районлардан гелген, республика дарражасында гъасиллерине спорт къуллукъулар булан ёлугъабыз. Озокъда, тутушуп ябушувну бугюнгү гъалы арагъа чыкъмай къалмай. Биревleriбиз тутушуп ябушув Магъачъалада, тутушуп ябушув «ерлери» гъисапланып гелген Сергокъала, Ахты районларда бугюн «Милли спорт тюгюл», – деген айтывларына инана турбазы. Гериден де, шо айтывлар, сөзлер дурус болуп чыгъа. Адамлар ярышлагъа къарамагъа,

кочапланы якъламагъа аз юройген болгъан. Себеби – гъар гюнлюк ишлери булан байлавлу болуп чыгъа.

Бу йыл январны 22-25-нчи гюнлеринде уйстуде эсгерилген спорткомплексде ойтерилген республика ярышлары шо гъалны ачыкъ гертиледи. Мунда 3 гюнню узагъында юрюлген ярышларында 300-ден артыкъ яш кочап ортакъчылыкъ этдилер. Ярышлары гюнлери яшлар учун уллу ва суюнчю байрам чарагъа айланды, десек янгылыш болмасбыз.

Тек ярышлары гюнлериnde, биз ойлайгъан күйде минглер булан тутушуп ябушувну сюегенлер: ярышлары ата-аналары, шагъарлы ва юртлу ватандашлар, гъаким къуллукъулар жыйылмадылар. Шо бизин айрокъда бек талчыкъдырды.

Февральны 12-14-нчу гюнлериnde Магъачъалада ойзеге 16 йыл битмеген ортукъ ярышлары арасында Дагыстан-

ны чемпионаты да ойтегерилди. Ярышларда республиканы къебюсю юртларындан ва шагъарларындан гелген 400 яш ортакъчылыкъ этди. Бу оймурдеги кочапланы ярышлары даим къужурлу ойте. Бу гезик де шолай болуп чыкъды. Эгер алда магъачъалалы, хасавюртлу кочаплар савгъатланы къебюсю гъалда елей эди буса, бу йыл ойзеге районлулар оланы

Магъамматрасул
ИБРАГИМОВ,
Къаягент район,
Янгыкъаягент юрт.

Алав АЛИЕВ

МИЛЛИ МУЗЕЙ НЕГЕ БОЛМА ЯРАМАЙ?

Дагыстаннын лап да уллу тарихи музейини абзарында къаравчулар йимик, къабургъаларына къаракъушуну сураты ясалған, уллу, бырынгы топлар токтатған. Оланы этилген кюоне къарап, алдынгы темир усталаны бажарывлугъуна, гүнерине гайран боласан.

— Бу къайсы деворлерден къалған савуттур? — деп сорайман музейни къуллукчусуна.

— Мекенли кюоне айтып болмайман, тек генерал Ермоловну заманларындан къалғандыр деп эсиме геле, — деди ол.

Ермолов дегенде: «Оғы гавурлар (топлагъа айтаман), хыйлы гюнағызы адамны къыргъансыздыр», — деп ойлашым, устардан да шоссагъат гёнгюм чыкъды.

Савутну да еринде къоуп, музейни кавказ давға багышланған залларындан айланаман. Гъар тамдан, гъар мююшден дегенлей Шамилни ва пача генералланы суратлары къарагъан. Къутгъарып сама къоймагъанманмы экен деп, бир болған залға къайтып бараман, къумукъланы сесин излеймен. Аты-чуvu да ёкъ.

Алданокъ айтып къояйым, мени йимик музейге гелме сюйсегиз, мундагы оъзге давлагъа багышланған стендлерде де миллетибизни гызын излеп, заманыгъызын зия этип авара болмагъыз. Масала, арапланы Дагыстангъа этилген чапгъынлары эсгериле, олагъа 150 йылланы узагъында къаршы ябушуп турған хазарланы-къумукъланы аты сама тутулмай.

Яда башгъа мисал. Пётр пача ким экенни билесиз чи. Дагыстанлы гъакимият оғъар эсделиклер сала, орамлагъа атын къоя. Музейни къуллукчулары да олардан артда къалмас учун, оруп пачагъа багышлап хыйлы суратларын илген, макътаву калималар язған. Шоланы бирисин эсгерип къойсам да таманлыкъ этедир деп эсиме геле. Тамны шайлы ерин къуршагъан уллу стенд. Охуйман: «Кавказда болған ёлавчулар ва ахтарывлар». Тюндеп атлары да эсгериле. Белазури, Марко Поло, Олеарий, Челеби ва олагъа къысдырылып лап артда Пётрну сураты да салынған. Музейдегилер биз тарихибизни билмейбиз деп турамы экен?

Музейге аслу гъалда савлай класлар булан школаланы охувчулары геле бырынгы заманланы эсин сакълама бу ожакъ элсюючюлени тарбиялайғаннны орнунда, тарихи эсин тас этген, ети атасын танымайған, абурламайған наслуун оъсдюрмейми? Бу ерде мен иш этип сорав ишара саламан. Неге тюгюл, бизин пачалыкъ музейбиз бек тизив музей деп айтагъанлар да бар. Айрокъда, Дагыстангъа тышдан гелеген къонакъланы арасында.

Тюзю, ялғанчы болма сюймеймен, залдан залға юрюй туруп, тамға илинген къабалайны тюбюнде, не буса да, къумукъланы аты эсгерилегенин гёрдюм. Къумукълар тюрк къавумдан экени айттылмаса да, санавгъа бизин яртыгъа аз этип гёрсетген — 500 минги орнунда 267 минг барбыз.

Ата-бабаларыбыз асрудан-асругъа сыйнав топлай туруп, тарихизада — тарыкъызы адам деп айтып гелгени негъакъ тюгюл. Шо саялы тарихибизни тамурлары къурумасын ва тарыкъызы адамлагъа айланмас учун гъар юртда болғандан къайры, уллу милли музейбиз ачылма герекмейми? Милли театрлар, милли газетлер бар чы. Неге милли музейлер болма ярамай?

ЖИНАЯТЧЫЛАР ДАГЪЫТЫЛГЪАН

Март айны 4-нде гече вакъти аманлықыны къоруялган къурумланы къуллукчулары Магъачкъаланы темиркъа-зыкъ бойларында ичинде дёрт адам олтурған машинни токтатма къарагъан. Тек машиндегилер полицейскийлени буйругъуна тынгламай олагъа къаршы автоматлар булан атышма башлагъан. Алгъасавлу гёрюлген чараплары натижасында жинаятчыланы Семендерде къамавгъа алмагъа бажарылған. Ювукуда турған адамлары башгъа ерге чыгъармагъа тюшген.

Бандит уюрню ортакъчылары гёнгюллю кюоне къолгъа бармагъа сюймеген. Эки де якъдан башланған атышында жинаятчылар дагытылған. Полицейскийлени

янындан зарапланғанлар ёкъ. Жинаятчыланы уюнде яшырылған гранатлар, гранатомётлар, автоматлар, тапанчалар, атылтыв алатлар табулған. Республика-

ны Ич ишлер министерлиги билдириген кюоне, бандитлер Каспийскидеги полиция бёлөкке савутту чапгынны газирлей болған.

Ахтарывлар узатылып турған.

АСЛУ СЕБЕБИ – НИЗАМСЫЗЛЫКЪ

Магъачкъалада Дагыстанны ёлларында аманлықыны болдурувға къарайған гъукумат комиссияны бу йылгын биринчи генгеши оътгерилген. Генгешни вице-премьер Ризван Къазимагъамматов юртген.

Ол башлап жыйылғанланы республикадагы ёл юрюшге байлавлу умуми маълуматлар булан таныш этген. Гетген йыл Дагыстанда 1648 хatabalaғы болған, шоларда 314 адам оълген ва 2358 адам яранланған.

— Хatabalaғыланы аслу себеби алда йимик гъали де гъайдавчуланы жавапсызлығы ва низамсyzлығы болуп токттай. Буйнакскидеги, Лаваша, Табасаран, Магъарамгент, Къазбеква Новолак районлардагы гъаллар айроқыда талчыкъыра. Эсге-

рилген муниципалитетлerde ёл низамны сакълавъа байлавлу къошум чараплар гёрмеге тюшежек, — деген Р.Къазимагъамматов.

Озокъда, генгешде ёлларынан сан янын артдырывға да байлавлу лакъыр болған. Этилген ва юрюлуп турған ишлени гъакъында республиканы транспорт ва ёл хозяйство министри ни заместители Магъаммат Дагыров хабарлагъан.

АДИЛЛИ ТЁРЕ КЪАРАВУЛЛАЙ

Март айны 2-нде Египетни тахшагъары Каирде Интерполни милли бюросуну къуллукчулары дагыстанлыны тутгъан ва Россияны полицейскийлерини къолуна тапшурған.

Ич ишлер министерликни вакили Ирина Волк билдириген кюоне, тутулған адам 2023-нчюй йылны ноябр айында Хасавюртда бирдагы ёлдашы булан ерли далапчыгъа тапанчалары булан къоркъувлар берип алданокъ гъазирлеген уйлелеге алып барған болған. Шонда жинаятчылар оъзлени къурбанын

токъалама башлагъан ва сав къалма сюе буса ондан 30 миллион манатны талап

этген. Далапчыгъа тонавчуланы талабын күтмеге тюшген.

Жинаятчылықыны гъакъындағы хабар полицейскийлелеге етишгендөкъ, алгъасавлу чараплар гёрюлуп бандитлени бириси тутулған. Суд ону 9 йылға эркинликден магърюм этмек деген къарапарны чыгъарған. Елдашы тыш пачалыкъында къачып яшынған болған. Тек Интерполни гъаракаты булан тутулған, гъали ону да суднұ адили төреси къаравуллай.

• Судну залындан

Дагыстанны Оър судунда Магъарамгентде турған 67 йыллыкъ если адамны уголовный ишине къаралған.

Судгъа бакъдырылған материалларын гёре, 2023-нчюй йылны декабр айыны 23-нде ол оъзююн уюнде тезги танышы булан гъаралыкъ иче болған. Оғар

БИРЧЕ 40 ЙЫЛ ЯШАП...

къатыны къонакъ бар ерде айтып этген ва уйниу экинчи къабатына гёттерилген. Арадан кёп заман да гетмейли, шайлы кепленген уйи если оърге гёттерилип оъзю булан бирче 40 йыл яшагъан къатынына бир нече керен бичакъ булан уруп оълтюрген. Шо буса гелинини ва торууну гёз алдында болған.

Жинаятчы къачып къутулма къарагъан, тек полицейскийлер ону тез тутгъан.

Судда ол яшларындан ва дос-къардашдан оъзюн гечмекни тилеген, район суд ону 8 йылға эркинликден магърюм этмек деген къарапарны чыгъарған. Оър суд район суднұ гъукмусун ғючде къойған.

02 БИЛДИРЕ

Март айны 3-нде Магъачкъалада Гы. Алибековну атындағы орамда гюндюз вакъти ёлдан оътип барагъан къатынгишини башына ювукъдагы кёп къабатлы уйниу къалкъысындан уллу буз гесек тюшген. Шо мюгълетде къатынгишини къолунда 11 айлыкъ яши да болған. Яшны анасы авур яраланып азарханагъа етишдирилген. Гиччишпав насилие заралланмагъан.

Ойтген жуманы ичинде республиканы ёлларында 13 хatabalaғы болған. Шоларда 3 адам оълген ва 17 адам яраланған. Яраланғанланы арасында уыч яш да бар.

лицейскийлер «Камазны» токтатып моторуну номерлерин тергегенде машин бир йыл альякъда Ямал-Ненец Автоном Округда урланғанын токташырған. Тергевлер башланған.

Март айны 2-нде «Богатырёвка-Шамхал» ёлнұ 3-нчюй чакъырымында бек чалт гелеген «Жигули» алдына бирден чыгъып къалған атлағында урунған. Хatabalaғыны натижасында машинни гъайдавчусу ва ону къатыны шо ерде оългенлер. Оланы 2 йыллыкъ къызы яраланып азарханагъа тюшген.

Бетни гъазирлең Алав АЛИЕВ.
Интернетден алынған суратлар.

Март айны 3-нде Къаягент районда по-

Патимат АБУКОВА

АНА ТИЛИМ

Ана тилим берген билим,
Салған мени тюз ёлға,
Ана тилим булан анам
Көп алған мени къолға.

Ана тилде лай-лай айтгъан,
Чайқап мени бешигим,
Ана тилим, сени булан
Болду мени оьсююм.

Ана тилим, сен уйретдинг
Сюйме тувгъан элимни,
Шо саялы кёп сюемен,
Анам, сени тилинги.

Узлипат ИБРАГЫМОВА

ХАЛКЪЫМ – МЕНИ КЪАНАТЫМ

Оғы, мени азиз халкъым,
Бийик баттыхычым, къалкъым.
Сиз – кёгюмсюз, мен – юлдуз,
Мен сиз къанатлагъан къызы.

Оз-минг керен гелсем де,
Юргим булан сизге,
Уяламан гъар гезик,
Чыкъмагъа алдыгъызгъа.

Болмайман къарамагъа
Къабаргъан къолугъузгъа.
Яшыл отдай яшнайым,
Юрийген ёлугъузъя.

Сизсиз мени ангымны
Игити, тёрю болгъан.
Сизге мени юрегим
Къайнар сюовден толгъан.

Сизге чаба юрегим,
Къолума къалам алсам.
Оылген гюнөмдүр Сизге
Етишип болмай къалсам.

Рукъят УСТАРХАНОВА

ОЬЗЮ ДЕ БИЛЕГЕНДЕЙ

Къазакъыны гёленткиси,
Арабызда айланы,
Сапаралиде гезей,
Ботаортгъа байланы.

Ата юртуна гелип,
Таш белгиде олтура.

Байрамыгъыз къутлу болсун, аявлу къатынлар!

Язбашны башлапгъы гюнлери булан къатынланы байрамы 8 Март да етишип гелди. Бу гезик де биз яратывчулукъ ёлунда чалышагъан, къумукъ адабиятгъа оъзлени чебер асарлары булан къошум этеген къизардашларыбызыны шиъруларын, байрамына байлам этип, оъзлеге де савлукъ, яратывчулукъ ёлунда устюнлюклер ёрап охувчуланы тергевюне берме токтаташдыкъ.

Ярас БИЙДУЛЛАЕВ

Ярыкъ гюнню къаравланып батыву,
Къарчыгъамны къара ерде ятыву.

Мени йырым – мени дертиш, сырдашым,
Янсыз гюнде яным тутар къурдашым,
Мени йырым – мени бийик аршымдыр,
Мени йырым – мени яшав харшымдыр.

Супиянат МАМАЕВА

АНАНЫ БУВАРЫВУ

«Вёре, яшлар,
Отгъя ювукъ болмагъыз,
От булангъы оюн яхши тюгюл!» – деп,
Отдан бизин къоруғъаны анамны
Гёз алдымда тура мени бугон де.
Бир замангъы яшлар – бугон аналар,
Сакълыкъ булан отбаш ягъа, от ягъа,
Не буса да шо сакълыгъы анамны,
Буссагъат да яллыкъ бермей гъеч магъа...
Балики де, анам къоркъа болгъандыр,
Хапарсыздан от тюшерден дюньягъа?!

Зулейха АТАГИШИЕВА

ТАНГ ЮЛДУЗ

Тазалыкъыны малайиги – танг юлдуз,
Тавбашындан терезеге гёз сата,
Тангдан туруп гюзгю алда гёzel къыз,
Терезеге къарай-къарай танг къата.

Ою таза, умутлары сыйлыдан,
Гъашыкъ йыры гъавалардан учардай,
Аявлусун гёрме болмай хыйлыдан,
Асил сырын танг шавлагъа ачардай.

Гёз сююнчю болмаса да гёргенни,
Бир аламат сюйкюмлюк бар юзүнде,
Терезеге акъ гёгюрчон гелгени,
Тенгирини савгъатыдай оъзюне.

Женнет МУСАЕВА

АНАЛАНЫ АЯВЛАЙЫКЪ САВУНДА...

Аналаны аривлююн тенглесе
Черлемеге гюл табулмас бавумда.
Биз, авлетлер, абурлайыкъ, сыйлайыкъ
Аявлайыкъ аналаны савунда.

Ана къургъан берекетли тепсиدير
Гъар биширген балдай татывлу ашы.
Яхшылыкъга эсэ тюгюл дюньяда
Аналаны тёгюлмесин гёзяшы.

Аналардыр дюньябызыны безейген.
Чечек ачгъан язбашлагъа ошайгъан.
Барына да битмес наисип ёрайман
Аналагъа ер юзүнде яшайгъан.

Бетни гъазирлеген Я. БИЙДУЛЛАЕВ.

ОЫРТКИЙ – ЯЗБАШ ЯНГЫРАГЪАН АЙ

(Март ай елли гүнлөр көп болса, бавда емиш тереклени тюшюмю мол болургъа ёрала, көк көкүресе, язбаш явунлу ва исси болур.)

Көп йыллыкъ сынав аянлашдырагъаны йимик, Чилле (Февраль) Күмүкътюзде къагърулу сувукълар болагъан ай. Чиллені ахырынчы онгюнлююндө Дагыстанда болгъан уллу къар ва къагърулу сувукълар да устде айтылгъан сёзюбюзю ачыкъдан ташдыра.

Айлана ягыбызыда ятгъан къар яшүшю йимик, озокъда, юрт хозяйство загъматчыланы да гёнгүн хошландырды. Къар кюремеген, иннүр кюремес деп неғъакъ айтылмагъан...

БОЛЖАЛЛАРЫН ЙЫРМАЙ ИШ ГЁРЕЙИК

Оырткий (март) язбаш янгырагъан ай. Шо вакътиде емиш, овошлар, юзюм оысдюрюв булан машгъул болагъанларга биринчилей язбашгъы авлакъ ишлени болжалларын токтاشдырып борчланы яшавгъа чыгъармакъ учун алданокъ газирлик гёргемеге таклиф этилине.

Айтмагъа сюегеним, бав-бахчаларда юрюлеген ишлени гезикили низамын бузмай оыз болжалларында сан яны булан оытгерив мол тюшюмлөгө көмеклеше, гюч бере. Замансыз заманда этилинеген күллүккүнү ахыры тас этивлеге токттайгъаны гъакъда унутмай иш гёреийиклер.

Март айда заараллы аврувлагъа ва зиянлы жанлагъа къаршы дарман урула. Ишлейгенде къорув алатлардан пайдаланыгъыз ва битген сонг жувуп, оызюгъоз де ағыгъан сувну тюбюне гирип киринип чыгъыгъыз.

Алма, гъармут, кокан, кюреге, баъли, шаптал, жие, гъайва, хурма ва оызге емиш береген тереклени, юзюм борлаланы, улкюлени орнатагъан ерлерде ойтсанлар къазып, бир йыллыкъ язлыкъ оысюмлюклер чачылагъан авлакъ майданларыбызын күлләп газирлеп къойсакъ сонгунда орнатыв, чачыв ишлени къиставуллу гүнлөринде къурумлугъа күйде юртмеге рагъат болажагъы гъакъ.

БУТАВГЪА АСЛУ ТЕРГЕВ БЕРИЛЕ

Дагыстанны къыбла боюнчагы Гайдақъ, Дербент, Къаягент, Къарабудагъент районларыбызыда йимик бугюнлөрде Торкъали бойда да юзюмлюклерде борла бутав булан машгъул болагъан бутавчуланы гъракаты оытеген-барагъанланы гёзюне илине.

Гертиден де, март айда республикабызын экономикасын бийлейген мердешли тармакъда бутав ишлеге аслу тергев бакъдырыла.

– Емиш тереклени ва улкюлени йимик бизин республикабызын юрт хозяйство ағымияты булангы топуракъларында юзюм борлаланы да гъар тюрлю эрте, орта ва геч бишеген журалары оысдюрюле, – дей ДР-ни юрт хозяйствоваса сурсат министрини биринчи заместители Шарип Исмайылов. – Айтмагъа сюегеним, гъарисине гёре бутав сырлары да башгъа-башгъа бола. Шону гъисапгъа алып, гъар йыл бизин регионда бутавчуланы республика конкурслары оытгериле. Шолайлыкъда, яш ва если бавчуланы арасында сынав алышдырывгъа имканлыкълар яратыла.

Бутав ишлерде де аслу талап – оыз заманында оытгермеге герекли агротехника чара. Геч буталгъан тереклени ва борлаланы бутакълары йылама башлайгъаны гъакъда унутмайыкъ, суву юрюме башлагъынча алданокъ тамамлайыкъ.

Емиш тереклени, улкюлени, юзюм борлалы жураларына гёре сурсат гъисапда къоллайгъан ва шолай да ишлетmek учун оысдюрюлегенлерин айры-айры участкаларда ерлешдирсек бутав ишлени оытгерегендө четимликлер туулунмажакъ.

Гъар терекни, юзюм борланы аты булан байлаву атлары да айтыла.

Урлукъ, сюек журалы тереклени де бир-бирине ювуқъ салып орнатмагъа таклиф этилинмей. Ёгесе, чечеклени жутлашыуна башгъа-башгъа журалары бир-бирине ювуқъда(опыление) четим этежек ва тартышынан тюшюм къыйыкъсытылып тарыкъсыз тас этивлер көп болажакъ.

Орнатагъанда тереклени зараллангъан, осал тамурларын бузулуп савларына четим этмесин учун бутап тайдыра. Буталгъан та-мурларын ярашдырмакъ учун саз балчыкъдан газирленин лайгъа чомуп чыгъарагъанлар да янгылыш болмай, терекни сакълайгъан бавлары аврумай, ярасы битеle. Аврувлар, зиянлы жанлар батмай аман оысежек.

Къыйылгъан ериндеги тюпююн терек орнатагъанда топуракъны тюбюне басдырма ярамай. Дөрт-беш сантиметр устде къююп къыйылгъан ерин гюнжувакъга бакъдырып орнат.

ШИТИЛГЕ КҮУЛЛУКЪ ЭТИЛЕ, ЯШЫЛЧАЛАР ЧАЧЫЛА

Бир йыллыкъ овош оысюмлюклени урлукъларын чачып оысдюрөгенлер нечик күуллукъ этсе, тюшюмю болур. Заманында урлукълары чачып, сугъарып, ерин алышдырып къыргъа чыгъарып чыныкъдырса оысюмлюклер зараллы аврувлагъа, сувукъга чыдамлы болажакъ. Шолай чыдамлы овош оысюмлюклени ерли шартларда, топуракъларда синалгъан урлукъларындан пайдаланыв ағыамиятлы. Къолдан сатып алмайлы оыз имканлыкъларыгъызгъа гёре газирлемеге ва къолламагъа уйренигиз. Сан яны шеклини түвдүрагъан ва багъалары гъатдан оздуралуп токташдырылагъан урлукъларга умут этмеге тюшмей.

Март айда согъаннан ва шолай да яшылчаланы, чювюннюрю, читаны, эрте бишеген картопну ва самурсакъын урлукълары чачыла.

ТЕПЛИЦАЛАГЪА УМУТ ЭТМЕЙИК

Артдагы йылларда теплицаларда овошлар оысдюрмө муштарлылар көп болгъан. Къамавда, озокъда, зараллы ва зиянлы аврувланы алдын алма рагъат. Тек гюнню гёргемен, топуракъдан азыкъ алмагъан авлакъ нынматланы савлукъ учун пайдасы тиймейгени гъакъ.

Савлай Россияда теплицалар 3 минг гектар майданы елеген. Тюркияда теплица овошлар 33 минг гектарда оысдюрюле. Да-гыстанда 700 гектардан 600-ге тюшюп турал. Неге десегиз теплицада оысдюрюлеген продукцияны оызюне токттайгъан багъасы арта.

Газирлеген Къ. Къараев.

ОРНАТАГЪАНДА ВА СИЙРЕК ЭТЕГЕНДЕ

Көп йыллыкъ юрт хозяйство оысюмлюклер бийлейген майданларда март айда орнатыв ишлер башлана. Эгер де тезде салынгъан тереклөр гюч алып бутакълашып тереклөр күтуруп бир-бирине четим эте буса, осалларын бутап тайдырма, дагы болмагъанда башгъа ерге гёчюрмеге тарыкъ болажакъ. Шолай табиат законлар да яратылгъан, гючлөр оза.

Бав салынну оызтөрече сырлары бола. Алма бав, кокан бав, юзюм бав деп негъакъ айтылмайгъаны гъакъда билмеге тарыкъ.

РАМАЗАН АЙНЫ СЫЙЛАЙЫКЪ!

ТОВБАНЫ ЛАП ЗАМАНЫ

Ийберилген гюнагъларыбызгъя, хаталарыбызгъя герти товба этмеге герекбиз. Яшавубузда бир яхши амал этмеген бусакъ да, кёп гюнагълар этген бусакъ да, гъали рамазан ай гелгенде, арив күйде товба да этип, этген гюнагълагъя гъёкюнют, тюз ёлгъя тюшсек, Яратғаныбыз бизден гечме де гечер, башгъя тюрлю сыйлылықълар да берер, Аллагъ буюрса. Мугъаммат Пайхаммар (саляллагъу аляйгъи ва саллям) булай айтгъан: «**Сиз гюнагълар этсегиз, ва шо сиз этген гюнагълар кёплюгюндөн кёклеге етишсе де, сонг эс табып герти товба этсегиз, Аллагъ сизин товбагъызыны къабул этип гюнагъларыгъыздан гечер**». Шо саялы биринчилей герти товба этмеге Есибиз барыбызгъя да кёмек этсин.

СЫЙЛЫ ГЮНЛЕНИ ХАДИРИН БИЛЕЙИК

Оразаны хадирин билейиклер. Рамазан ай битгенин де эс этмеге къалажакъбыз. Аллагъ Оъзюю малайиклерини алдында ораза тутагъан адамлар булан оъктем бола. Пайхаммарыбыз (саляллагъу аляйгъи ва саллям) булай айтгъан: «**Ораза тутагъан адамгъя эки сююн бар, бириси оразасын ачагъанда, биревюсю буса, Аллагъгъя ёлукъгъанда**». Бугюнлerde оразаны ачагъан заманда биз нечик сююнебиз, къардашларым, шо күйде ораза тутагъан адамгъя болагъан ниъматланы, сыйлы дарражаланы гёрген заманда, ахыратда да бек сююнежек. Есибиз бизин де шолай сююндюрсюн.

ХАНТАВ БОЛМАЙЫКЪ

Рамазан айны оразасын тутмакъны зувабы уллу йимик, бола туруп ораза тутмай къоймакъны гюнагъы да уллудур. Пайхаммарыбыз (саляллагъу аляйгъи ва саллям) булай айтгъан: «**Ким рамазан айны оразасын тутмада бола туруп, бир гюнню оразасын узюрюсюз, яда аврувсуз ачса, сонг гъёкюнют, шону оразасын тёлеп тута болса да, шону зувабына етишмес, савлай йыл ораза тутса да**». Ораза тутагъан адам бирев булан эришсе, биревню башын сейлесе, биревню хатирин къалдырса, айтды-къуйтду юрютсе, экевнүю эришдирсе, ялгъан айтса, гъарам заттъа къараса, оразаны сыйлылыгъын, зувабын къутгъарадыр.

КЪУРЬЯН ОХУМАКЪНЫ АГЬАМИЯТЛЫГЪЫ

Ораза айда Къуръан кёп охумагъа айрокъда яхши. Къуръан охуйгъан адамны яшаву ярыкъ, берекетли бола, гъатта кёкдеги малайиклер де олай адам булан оъктемдир. Бизге Къуръаннын янгыз дюньяда тюгюл, ахыратда да кёп уллу пайдасы бар. Пай-

хаммарыбыз (саляллагъу аляйгъи ва саллям): «**Сиз Къуръан охугъуз, о сизге Къияматгюн шапаатчи, кёмекчи болуп гележек**», – деген.

Лап да къыйынлы гюн, лап да кёмек тарыкълы гюн, бизге кёмекчи болуп Къуръан гележек. Шолай кёмекни биз де болабыз алып, эгер оъзюбюз де Къуръан охуп уйренсек, авлетлериизге де уйретсек. Авруйгъан юреклени, тот басгъан юреклени тазалайгъан Къуръандыр. Пайхаммарыбыз (саляллагъу аляйгъи ва саллям) булай айтгъан: «**Бу юреклер тот басадыр, темир тот басагъан йимик**». Асъабалар: «**О юреклени нечик тазалама бола?**» – деп сорагъанлар. Ол: «**Къуръан охумакъ булан тазалама бола**», – деген. Къуръанны охуп болмайгъан адам, оъзю билеген сураланы охума да ярайдыр. Аллагъ бизин Къуръанны кёп охуйгъанлардан этсин.

САДАГЪА ЭТМЕ УНУТМАЙЫКЪ

Рамазан айда садагъалар этмеге, бирев-биревню гёngюн алмагъа, сююндюрмеге яхшыдыр. Пайхаммарыбыз (саляллагъу аляйгъи ва саллям) булай айтгъан: «**Бу бир-биревню сююнду-реген, гёngюн алағъан айдыр**». Садагъа бек гючлю заттыр. Садагъа этмек герти мұмминлени хасиятыдыр. Пайхаммарыбыз (саляллагъу аляйгъи ва саллям) булай айтгъан: «**Сиз садагъа этигиз, садагъа этмек сизин жағъаннемден къутгъаражакъ**». Пайхаммарыбыз (саляллагъу аляйгъи ва саллям) дагы да булай айтгъан: «**Ким мұммин адамны ашатып тойдурса, Аллагъ ону Къияматгюн болгъанда женнетни ашларындан ашатажакъ**. Ким мұммин адамгъа сув берсе, сувсап болгъанда, Къияматгюн Аллагъ ону женнетни сувларындан ичирежек. **Ва ким мұммин адамны гийиндирсе, Къияматгюн Аллагъ оғъар женнетни опуракъларын гидирежек**». Кёмекке къараған адамлар гъалиге бизин арабызда да бар. Олагъа оъзюбюзден болагъанны этсек, Аллагъ янындан шулай сыйлылыкълагъа етишип болабыз.

ТАРАВИХДЕН КЪАЛМАЙЫКЪ

Белгили йимик, рамазан айда таравих намаз къылмагъа яхши.

Оразасын ачгъан сонг бираз ял да алып, яссы намазға межитге де барып, жамият булан яссы намазны да къылып, ондан сонг таравих намазланы да къылса, ондан сыйлы зат бармы?! Намазланы арасында Аллагъгъа арив макътавлар этеген тасбигълени де охуп, Аллагъгъа тилеп, ялбарып, дуалар этсе, оғъар тиеген зат бармы?! Пайхаммарыбыз (саляллагъу аляйгъи ва саллям) булагай айтгъан: «**Рамазан айда «Ля илияға илляллагъ», «Астагъ-фируллагъ» деп кёп айтыгъыз, Аллагъдан женнет берсін ва жағъаннемден къутгъарсын деп тилегиз**».

ДУА КЁП ОХУСА ЯХШЫ

Рамазан айда дуалар кёп этмеге яхши: оъзюбюзге, ата-ана-базыгъа, ағылжын-авлетлериизге, дос-къардашларыбызгъя ва савлай бусурман уымметте. Дуа деп айтгъан зат – бек гючлю зат. Аллагъутаала Къуръанда булагай айта (маңнасы): «**Сизин Есигиз айтды, Магъа тилегиз, Мен сизге жавап берермен**». Герти юрек булан адам дуа этип, Есибизге тилесе, Аллагъ оғъар жавап бере, юрегиндеги къайгъысын тайдыра, гюнагъларындан гече, гъар бир тилевионе жавап бере. Адамлар оъзлеге бир затны тилесе, сюймейлер, амма Аллагъутаала тилемесе, сюймейдир. Пайхаммарыбыз (саляллагъу аляйгъи ва саллям) булай айтгъан: «**Аллагъны сыйлылықъларын, яхшылықъларын тилегиз, гертиден де, Аллагъ Оъзюне тилегенни сюедир**».

РАГЬМУЛУ БОЛМА ТАРЫКЪ...

Айрокъда рамазан айда инсанлагъа рагьмулу болмагъа яхши. Пайхаммарыбыз (саляллагъу аляйгъи ва саллям) нечик рагьмулу болгъан, нечик инсанланы абурлайгъан болгъан, нечик олагъа кёмек этеген болгъан, гелген къонакъны нечик сыйлагъан! Авруса ол гёрге баргъан, ойлесе гёмме баргъан, сапаргъа гетегине арив дуа этип, ёлун Аллагъ онгарсын деп ёрагъан. Олай да, Пайхаммарыбызын (саляллагъу аляйгъи ва саллям) башгъа тюрлю яхши амаллары, арив къылыкълары белгилидир. Пайхаммарыбыз (саляллагъу аляйгъи ва саллям) булай айтгъан: «**Ким инсанлагъа рагьмулу болмаса, Аллагъ да оғъар рагьмулу болмас**». Башгъа гъадисде булагай айтлыгъан: «**Бизден тюгюлдор уллугъа абур-сый этмейген, гиччиге рагьмулу болмайгъан...**». Бизден тюгюлдор деген сёзю маңнасы, иманы камил тюгюлдор, иманы осал адамдыр, олай адамгъа кёп уллу къоркъунч бар. Ислам дин бизин янгыз инсанлагъа тюгюл, гъайванлагъа да, жан-жаныварға да рагьмулу болмагъа чакъыра.

Сорав ?

Жавап !

– Оразаны не зат буза?

– Оразаны бузагъан ишлер:

1) Ислам динден чыгъыв, Аллагъ сакъласын шондан.

2) Къулакъдан, бурнундан, авратаңдан не зат буса да ичине гирив. Амма билмей ашап яда ичип къойгъан булан ораза бузулмай.

3) Иш этип къусмакъ. Сюймей къусса, ораза бузулмай, аслусу янгыдан ичине гетmekден сакъланмагъа тарыкъ.

4) Шагъват чыгъыв. Амма шагъват юхтайгъанда оъзлю-гүндөн чыкъса, ораза бузулмай.

5) Къатынына ювукъ болув. Эсгерилген себеплеке гёре ораза бузулгъан буса, гюнню къалгъан янын ораза тутагъанда йимик гери урвлардан сакъланмагъа тарыкъ.

– Намаз къылмайгъан гишини оразасы сана-ламы?

– Ораза тутув – Ислам динни айрыча борчу ва намаз къылынамы-къылынмаймы деп къарамайлар гъар бусурман адам ораза тутмагъа борчлу!

– Ораза тутагъан адамгъа не этмеге яхши санаала?

– Ораза тутагъан адамгъа этмеге яхши ишлер:

1. Шардангъа туруп ашамагъа, ичмеге, олай да бир-еки сама да кабахурма яда сув ичип тоймакъ.

2. Ораза ачагъанда кабахурма булан ачмакъ, ёкъ буса, сув ичип.

3. Къуръан охумакъ, айрокъда рамазан айны ахырынчы он гюнүндө.

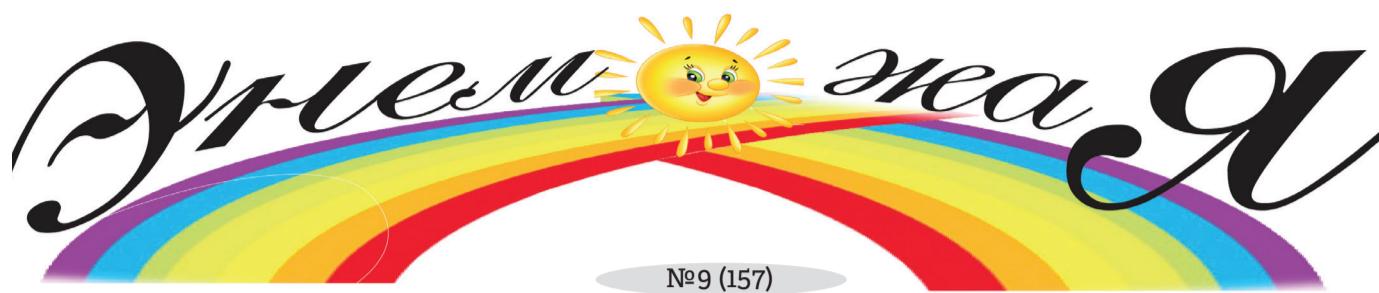
4. Болгъан чакъы кёп садагъа оълешмек.

5. Ибадатны, рагьмулу ишлени артдырмакъ.

6. Иътикағъа негет де тутуп, рамазан айны артдагъы он гюнүнде межитде болмакъ.

**Жавапланы Дағыстын
муфтиятны
фатава бөлөгө онгаргъан**

Бетни гъазирлекен
Азиз МИЧИГИШЕВ.

• 8 Март –
Къятынланы
халкъара гюню

Шейит-Ханум АЛИШЕВА,
Дагыстанны халкъ шаири

Эсимде

Ана! – дейлер,
Анам таймай эсимден.
Авазы – сесимде.
Гэзлери иржая,
Сёнмей ярыгы!
Къайда буса да анам
Биле оъзю
Гъаман магъя тарыгын.

Узлипат ИБРАГИМОВА

Ана

Ана – ол бир оъртен ялын,
Яллап турагъан.
Яшавну шат толкъунлары,
Чартлап урагъан.

Тенгири жан яратмагъан,
Анадай болуп.
Ана – ол бир гёк денгиздир,
Чалкъынгъан толуп.

Ана бизин къыбламабыз,
Бизин Каабабыз.
Ана булан алгышланып,
Насип табабыз.

Бир де ана Гюнеш йимик,
Шавласын чача.
Ол иржайса, гёммек кёкден,
Булатлар къача.

Аналаны аявлайыкъ,
Гёнгюн тюрлейик.
Юргине балгъам болуп,
Юзюн нюрлейик.

Бала терс бакъса ананы,
Юргин оя.
Сонг къайтмас ёллагъа гетип,
Бозартып къоя.

Рукъят УСТАРХАНОВА

Анам

Гёзюм ачъган дюньягъа,
Анам мени аявлу.
Ким болса да янымда,
Сенсен аркъатаявум.

Къолларынг мамукъ йимик,
Тийсе – аврувум ала.
Аяларынг оъбемен –
Пашманлыкъ артда къала.

Анамдан артыкъ ёкъдур,
Дюньяны элле савлай.
Яхши яшлар гъар заман,
Аналарын аявлай.

- ОХУВ ОЖАКЪЛАРДА

АНГЛАТЫВ ИШЛЕР УЗАТЫЛА

Хасавюрт районну администрациясыны жаваплы къулукъулары оърюм чагындағы яшланы арасында террорчулукъын алдын алывгъа байлавлу ишни бир де арасы бёлюнмейген күйде юрюте.

Шо муратгъа байланып олар
ювукъда Эндирай, Кёкрек, Муцилаул ва оъзге юртларда иш
гёргеген охув ожакъларда билим алағъан уланлар ва кызылар
булан ёлукъгъан.

Шо ёлугъувларда террорчулукъын якълайгъанлар,
олай да наркотик маддаланы къоллайгъанлар не къадар жа-

вапчылыкъга тартылагъаны
гъакында ачыкъ лакъыр юрюлген. Шону булан бирге, оърде
эсгерилген масъалалагъа байлавлу охувчу яшлагъа видеороликлеге де къарамагъа имканлыкъ берилген. Шо гъакъда
язылгъан маълумат Хасавюрт районну хас сайтында ерлешдирилген.

- БОШ ЗАМАНЫГЪЫЗДА

Тюрлю тюслеге боягъыз

8 МАРТ

• ХАЛКЪ АВУЗ ЯРАТЫВЧУЛУГҮНДАН

Айтывлар ва аталаар сёзлери

Авлет анагъа алты яшында да – яш, алтыш яшында да – яш.

Абай ургъан аврутмас.

Аналы баланы – юреги токъ,
балалы абаны – гёнгю токъ.

Ананы бавурун гойдюрген
баладан бала болмас.

Ананы сюндюрмеген яшавундан сююнмес.

БЕШИК ЙЫРЛАР

Балам балкъый бал ала,
Бал ала бала бала,
Балавуз сытып бала,
Балны авзуна сала.

Юхла, балам, бёлелей,
Кёп бола ай батгъаны,
Сени йимик яшланы
Юхламагъя ятгъаны.
Лайла, балам, лайла.

Юхулар гелсин деймен гёзюнге,
Юхлап къалсын деймен оъзюнге.
Къолунга папай да алып,
Ойнамагъя барсын
деймен оъзюнге.

УЛЛУЛАР Да, ЯШЛАР Да...

Эртен болгъан вакъти. Уйдегилер барсы да ишге бармагъя онгарыла. Беш йыллыкъ Аминат анасына:

Мен де ишге бараман, – дей.
– Къызым, къайда ишлейсен?
– Яшлар бавунда.
– Ким болуп?
– Яш болуп.

Мама, будай неден бола? –
деп сорай Мурат.
– Топуракъдан.
– Хыяр?
– Топуракъдан.
– Харбуз?
– Топуракъдан.
– Топуракъны ичинде оланы
ким эте дагъы?

Бетни гъазирлеген
Насрулла БАЙБОЛАТОВ.
nasrulla_@mali.ru

ТАРИХИ ТЕРЕН ШКОЛА

Биз билеген күйде, гъалиден юз йыл алда улкебизни озге вилаятларында йимик Дагыстан област да районлагыга бёлүнген. Советлени элинде халкъны ярыкъландырыв аслу ва жаваплы масъала гысапда белгилене. Яш наслуланы охутмакъ, билим бермек учун юрт ерлерде школалар ачылмагъа башлай. 1924-нчю йылда шолай школа Къаягент району Гъапкъайгент юртунда да ачыла.

Школада охутув башлап түрк тилде юрюле. 1930-нчу йылда школада охутув къумукъ тилге гёчюрюле. 1934-нчу йылда охув ожакъны кюрчюсонде етти йыллыкъ школа-интернат ачыла. Школада районну юртларындан гелген 200 охувчу яшлар билимлер алмагъа башлай. Школагъа сабанчы яшёрюмлени (ШКМ) школасы деген ат бериле. Мунда 1936-нчы йылдан башлап охувчу яшлагъа билим берив орус тилде юрюле. 1939-1940-нчы йылларда школа районну центри Къаягент юртъга гёчюрюле. Юртда етти йыллыкъ школа ачыла. Сонг школа 8 йыллыкъ школагъа айлана. 1984-нчу

йылда Гъапкъайгентде орта школа ишлемеге башлай.

1929-нчу йылда школаны эки класдан тигилген бинасы къурула. Арадан 10 йыл ойтуп бинагъа дагы да 5 клас къошула. 1982-нчи йылда школагъа тийдирлип дагы да 7 клас тигиле. Школаны кюрчюсонде кёп йыллар яз вактиде пионерлени лагери иш гёре.

Ойтген 100 йылны ичинде школада белгили музлымлар: Сакинат Гъажиева, Агъабала Рапиев, Шигъмирза Рашитов, Арсланбек Муртузалиев, Аба Ильясова, Зулайха Ильясова, Мутай Рустамов, Мария Калашникова, Георгий Калашников ва озгеле-

ри чалышгъан.

Сакинат Гъажиева, Агъабала Рапиев, Теймирбек Алибеков, Арсланбек Муртузалиев школаны директору болуп кёп йыллар ишлеген.

Бугун Гъапкъайгентдеги орта школаны колективи охутув-билим берив усталары М. Мансуров, Р. Атдагъаева, У. Пашиева, Г. Къасумова, Ш. Къадиева ва школаны белгили охувчулары философия илмуланы доктору Мустафа Байматов, школаны алтын медальъя ва Дагыстан пачалыкъ университетни къызыл дипломъя битдирген Асият Мансурова булан ойкем болалар.

Школаны бинасы кёп йыллар алда къурулган, заманы талапларына жавап бермей. Яшлар да мунда эки сменада: эртэн ва тюшден сонг охуйлар. Шогъар да къара-май школада 5 биринчи категориялы ва 7 лап ойр категориялы музлым чалышлар. Школада компьютер класлар, ашхана ишлей.

Спортзал ёкъ. Школаны эсги бинасыны гъалыбек бузукъ.

– Школаны охувчулары, – дей бизин булангъы лакъырында Гъапкъайгент орта школаны директоруну орнунбасары Рабият Атдагъаева, район олимпиадаларда дайм ортакъылыкъ эте, устьюнлюклеге де етише.

**Магъамматрасул ИБРАГЫМОВ,
Къаягент район**

СЛУЖБА ПО КОНТРАКТУ НОВЫЕ УСЛОВИЯ

Выплаты
от 1,5 млн ₽*

Зарплата
от 210 тыс ₽

500 т.р. - РД, +500 - РД через Полк резерва,
400 т.р. - РФ, от 100 до 400 т.р. - от муниципалитета

117 фед.
номер

Пункт отбора по РД
8 (989) 484-69-95

ВИКТОРИНА

ИГИЛГЕ ТУВМАКЪ БАРДЫР, ОЪЛМЕК ЁКЪ

Гюрметли охувчулар! Викторинаны узатабыз ва бу гезик сизин тергевилюзге къумукъ айтывланы ва аталаар сөзлери беребиз. Бизин соравларыбызын барысына да тюз жаваплар табулажагына бир де шекленмейбиз.

Башлап алдагъы викторинаны соравларына жаваплар къайтармасакъ амал ёкъ.

ЖАВАПЛАР

- 1965-нчи йыл.
- Узбекистанда.
- Ботаортда.
- Торкъалиде.
- Сапун-тав.
- Анвар Гъажиевни.

СОРАВЛАР

- Азатлыгъын сакъламагъан, не затдан къутулмас?
- Эл агъасыз, тон не затсыз болмас?
- Тарихисиз адам – не адамдыр?
- Алтын ерден чыгъа, батырлар къайдан чыгъа?
- Ат ойлес майдан къалар, иgit ойлес не къалар?
- Бёрюден къоркъын къайда бармас?
- Игитни игитлиги къачан билинер?
- Эркеклик билекде болмас – къайда болур?
- Игит-бир, къызбай нече керен ойлер?
- Игит уйде тувар – къайда ойлер?

Алав АЛИЕВ.

Бувайсар САЙТИЕВ

Март айны 2-синде, ахшам геч вакътиде инг де ойр мактавгъа лайыкълыланы бири болгъан ко-чап Бувайсар Сайтиев гечингени гъакъда пашман хабар гелди. Огъар 50 йыл болмагъа 9 гюн тюгюл къалмагъан эди. Бувайсар аз яшаса да, дагыстанлы минглер булангъы яшёрюмлөгө ульгю гысапда эсде къалар йимик оймюр сюрдю. Ону халчада ойтгерген тутушувларына къарагъан гъар адам ону ажайып бажарывлугъу ва гүнерлери барын гъис эте эди. Айтлыгъан кочапны яшав ва ябушув къайдалары ойсюп гелеген наслулар учун гъар дайм де ульгю болуп сакъланажакъ.

Бувайсар Сайтиев 1975-нчи йылны март айны 11-нде Хасавюрт шагъарда туvgъан. 1994-нчу йылдан башлап 2008-нчи йылға ерли тутушуп ябушувдан Россияны жыйым командасында ортакъылыкъ этген. Сайтиев 1996-нчи йыл Атлантада, 2004-нчу йыл Афинада, 2008-нчи йыл Пекинде ойтгерилген Олимпия оюнларда 74 кило авурлукъда алтын медаллагъа ес болгъан. Ондан къайры да Бувайсар дюньяда ва Европанды алдынлыкъ учун юртлөнгөн чемпионатларда 6-шар керен алтын медаль къазангъан. Бувайсар Сайтиев де, Александр Медведь йимик тутушун спорту ябушув журасындан тарихинде терен гыз къойма бажаргъанлардан. Ол 2009-нчу йылда спорт булан машгъул болувун къююп жамият ва политика ишлөгө къуршалгъан эди. 2016-2021-нчи йылларда Пачалыкъ Думаны депутаты болуп да иш юртюдю.

Кочапны агълюсюне, дос къардашына, ювукъ адамларына теренден къайгырышагъаныбызын билдирибиз, деп эсгериле Дагыстан Республиканы Башчысы С.Меликовну билдиривүндө.

<p>ЁЛДАШ</p> <p>УЧРЕДИТЕЛЬ: АГЕНТСТВО ИНФОРМАЦИИ И ПЕЧАТИ РЕСПУБЛИКИ ДАГЕСТАН</p> <p>РУКОВОДИТЕЛЬ ГБУ РД «ЭТНОМЕДИАХОЛДИНГ «ДАГЕСТАН» А.Г. ЮСУПОВ.</p> <p>ПРИЁМНАЯ: ТЕЛ./FAX - 66 00 25</p>	<p>Газета зарегистрирована Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Республике Дагестан 21 мая 2019 года. Регистрационный номер ГИ № ТУ05-00430.</p> <p>Позиция редакции может не совпадать с точкой зрения авторов, которые несут ответственность за досто- верность и объективность представленных для публи- кации материалов. Рукописи не рецензируются и не воз- вращаются. При перепечатке материалов газеты ссылка на «ЁЛДАШ» обязательна.</p>	<p>Адрес редакции и издателя: 367018, Республика Дагестан, Махачкала, пр. Насрутдинова 1 а Адреса сайта: www.yoldash.ru, e-mail: gz-yoldash@mail.ru (для офиц.переписки)</p> <p>Главный редактор А.Б. МИЧИГИШЕВ 8 938 787 63 35</p> <p>Заместитель гл. редактора К. Казимов. 8 928 238 18 86</p> <p>Редактора отделов: К. Караев – отд. экономики и экологии 8 988-449-73-27 Karaev.51@mail.ru</p> <p>Н. Магомедов – отд. политики 8 928 520 32 53</p> <p>П. Хайбуллаева – отд. правовых проблем, семьи и здоровья bike-1970@mail.ru</p> <p>Н. Байбулатов – отд. молодежи, образова- ния, религии и спорта 8 928-836-44-79 nasrulla_@mali.ru</p> <p>П. Бекеева – отд. общественной жизни 8 903-481-03-81 bekeeva.1980@mail.ru</p> <p>Корреспондент Я. Байдуллаев – 8 960-419-02-73 iarash@bk.ru</p>	<p>Газета «ЁЛДАШ» отпечатана в типографии ООО «Феникс-пресс», Республика Дагестан, Шамильский р-он, с. Хебда, ул. Сураката Асиятилова, д. 1 По вопросам качества печати обращаться в типографию ООО Издательство «Феникс-пресс». Время подписания в печать - 18.30, фактическое - 20.00</p> <p>Выпускающий редактор Н. АЛБАСХАНОВА e-mail: eldash1917@mail.ru</p> <p>подписной индекс на год: ПБ-429</p> <p>Газета выходит 48 раз в году Тираж 2 879 экз. Цена - свободная Заказ № _____</p>
---	--	---	--